

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

72 - 160 / 12

Београд

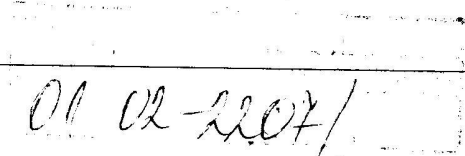
дел.бр. 11598 датум 03. 06. 2013.

Заштитник грађана

Zaštitnik građana

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
НАРОДНА СКУПШТИНА

НАРОДНА СКУПШТИНА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Небојша Стефановић, председник

11000 БЕОГРАД

Трг Николе Пашића 13

Уважени господине Стефановићу,

Законом о допуни Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака („Сл. гласник РС - међународни уговори“ бр. 7/2011), у члану 2а став 1. прописано је да се одређује Заштитник грађана да обавља послове Националног механизма за превенцију тортуре (НПМ).

Током 2012. године Заштитник грађана је започео са остваривањем мандата Националног механизма за превенцију тортуре.

У прилогу достављам Извештају о раду Националног механизма за превенцију тортуре за 2012. годину.

Опционим протоколом уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака, у члану 22. одређено је да су надлежне власти државе чланице дужне да размотре препоруке Националног механизма за превенцију тортуре и ступе у дијалог с њим у вези с могућим мерама имплементације, а у члану 23. да се државе чланице Опционог протокола обавезују да ће објавити и дистрибуирати годишње извештаје националних механизма за превенцију.

С поштовањем,

ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
Саша Јанковић

Делиградска 16, 11000 Београд

Телефон: (011) 2068 -100 www.zastitnik.rs e-mail: zastitnik@zastitnik.rs

**РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА**

72 – 160 /12
Београд
МЈ

**Заштитник грађана
Zaštitnik građana**

дел.бр. 28360 датум: 15.04.2013.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Извештај за 2012. годину

април, 2013. године

Поштовани,

Рад Националног механизма за превенцију тортуре у Републици Србији проистиче из обавеза Републике Србије према својим грађанима и међународној конвенцији којој је приступила и представља новост је нашем правном поретку и животу. Ово је први годишњи извештај Заштитника грађана као Националног превентивног механизма.

Представљајући налазе и опште и појединачне препоруке за унапређивање стања, Извештај нуди јасан и доступан правац према друштву без тортуре као идеалном циљу. Ипак, из извештаја је јасно да кораци ка недостижном идеалу нису и сами обавијени маглом, недостижни, чак ни претешки, нити скупи.

Остаје да их чинимо што брже, без изговора и изузетака. Ради жртава тортуре, али и достојанства свих нас. Тамо где је и једно људско биће изложено нечовечном поступању, ничије достојанство не може да буде потпуно.

Захваљујем се свим органима, удружењима грађана и појединцима са којима сам сарађивао обављајући послове Националног механизма за превенцију тортуре.

Београд, 15. април 2012.

Саша Јанковић,
Заштитник грађана

Садржај

I ОПШТИ ДЕО

- 1. Забрана тортуре**
 - 1.1. Национални прописи
 - 1.2. Међународни инструменти
- 2. Опциони протокол уз Конвенцију против тортуре**
 - 2.1. Поткомитет за превенцију тортуре
 - 2.2. Национални механизми за превенцију тортуре
- 3. Успостављање НПМ у Србији**
 - 3.1. Одређивање НПМ у Србији
 - 3.2. Организовање и припреме за рад НПМ у Србији
- 4. Методологија, ресурси и организација НПМ у 2012. години**
 - 4.1. Методологија НПМ
 - 4.2. Материјални услови за рад НПМ
 - 4.3. Посебна про-активна организациона јединица НПМ
 - 4.4. Сарадња Заштитника грађана у обављању послова НПМ са Покрајинским омбудсманом
 - 4.5. Сарадња Заштитника грађана у обављању послова НПМ са удружењима
 - 4.6. Ангажовање спољних експерата у обављању послова НПМ
 - 4.7. Обука чланова НПМ
 - 4.8. Остали облици сарадње
- 5. Остваривање мандата НПМ током 2012. године**
 - 5.1. Посете установама у којима су смештена лица лишена слободе
 - 5.2. Сарадња са органима власти током посета установама
 - 5.3. Извештаји о посетама установама
 - 5.4. Препоруке за отклањање утврђених недостатака
 - 5.5. Успостављање коперативног дијалога са органима власти
 - 5.6. Унапређење прописа у области спречавања тортуре
 - 5.7. Промоција НПМ и превенције тортуре
 - 5.8. Сарадња са Поткомитетом за превенцију тортуре и другим НПМ
- 6. Стање у области заштите од злостављања у 2012. години**
 - 6.1. Полицијско задржавање
 - 6.2. Извршење мере притвора
 - 6.3. Извршење кривичних санкција
 - 6.4. Задржавање особа са менталним сметњама у психијатријским болницама
 - 6.5. Задржавање особа у установама социјалне заштите
 - 6.6. Поступање према тражиоцима азила
 - 6.7. Прихват повратника у поступку реадмисије
- 7. Опште препоруке НПМ / 2012. година**
- 8. План рада НПМ за 2013. годину**
- 9. Дистрибуција / разматрање Извештаја НПМ за 2012. годину**

II ПОСЕБНИ ДЕО

Препоруке НПМ упућене органима власти у 2012.г

1. **Забрана тортуре**

1.1. **Национални прописи**

Устав Републике Србије¹ јемчи људско достојанство, неприкосновеност људског живота, неповредивост физичког и психичког интегритета, а злостављање изричито забрањује².

Устав Р.Србије, члан 25. став 2.

Нико не може бити изложен мучењу, нечовечном или понижавајућем поступању или кажњавању³.

Забрана мучења је предвиђена и другим прописима, између осталог Закоником о кривичном поступку⁴, Законом о полицији⁵ и Законом о извршењу кривичних санкција⁶. Кривичним закоником⁷ мучење и злостављање је одређено као посебно кривично дело⁸.

Кривични законик Републике Србије, члан 137.

(1) Ко злоставља другог или према њему поступа на начин којим се вређа људско достојанство, казниће се затвором до једне године.

(2) Ко применом силе, претње, или на други недозвољени начин другоме нанесе велики бол или тешке патње с циљем да од њега или од трећег лица добије признање, исказ или друго обавештење или да се он или неко треће лице застраши или незаконито казни, или то учини из друге побуде засноване на било каквом облику дискриминације, казниће се затвором од шест месеци до пет година.

(3) Ако дело из ст. 1. и 2. овог члана учини службено лице у вршењу службе, казниће се за дело из става 1. затвором од три месеца до три године, а за дело из става 2. затвором од једне до осам година.

1.2. **Међународни инструменти**

Србија је држава чланица свих најважнијих конвенција које се односе на забрану, односно спречавање тортуре. Међународни пакт о грађанским и политичким правима⁹, који је у члану 7. преузео одредбу о забрани мучења из члана 5. Опште декларације о правима човека¹⁰, ратификован је 1971. године¹¹.

Конвенција против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака¹² (Конвенција против тортуре) ратификована је 1991. године¹³. Она је један од најзначајнијих међународних инструмената у области забране тортуре.

¹ "Сл. гласник РС", бр. 98/2006

² Устав РС, чланови 23, 24 и 25

³ Преузето из члана 5. Опште декларације о правима човека, члана 7. Међународног пакта о грађанским и политичким правима и члана 3. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода

⁴ "Сл. лист СРЈ", бр. 70/2001 и 68/2002 и "Сл. гласник РС", бр. 58/2004, 85/2005, 115/2005, 85/2005 - др. закон, 49/2007, 20/2009 - др. закон, 72/2009 и 76/2010

⁵ "Сл. гласник РС", бр. 101/2005, 63/2009 - одлука УС и 92/2011

⁶ "Сл. гласник РС", бр. 85/2005, 72/2009 и 31/2011

⁷ "Сл. гласник РС", бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009 и 121/2012

⁸ Конвенција против тортуре, члан 4.: (1) Свака држава чланица настоји да се према њеном кривичном праву сва акта тортуре сматрају кривичним делима. Исти је случај и са покушајем вршења тортуре или неког другог акта који изврши неко лице, а који представља саучесништво или учествовање у акту тортуре. (2) Свака држава чланица одређује за ова кривична дела одговарајуће казне којима је узета у обзир њихова тежина.

⁹ Потписан 19. децембра 1966. године у Њујорку

¹⁰ Усвојена од стране Генералне скупштине Уједињених нација 10. децембра 1948. године у Паризу

¹¹ "Сл. лист СФРЈ", бр. 7/71

¹² Усвојена 10. децембра 1984. године у Њујорку

Конвенција против тортуре, члан 1. став 1.

Тортура означава сваки акт којим се једном лицу намерно наносе бол или тешке физичке или менталне патње у циљу добијања од њега или неког трећег лица обавештења или признања или његовог кажњавања за дело које је то или неко треће лице извршило или за чије извршење је осумњичено, застрашивања тог лица или вршења притиска на њега или застрашивања или вршења притиска на неко треће лице, или из било којег другог разлога заснованог на било ком облику дискриминације ако тај бол или те патње наноси службено лице или било које друго лице које делује у службеном својству или на његов подстицај или са његовим изричитим или прећутним пристанком. Тај израз се не односи на бол или патње које су резултат искључиво законитих санкција, неодвојивих од тих санкција или које те санкције проузрокују.

Осим што даје најпотпунију дефиницију тортуре, Конвенција против тортуре садржи низ одређених значајних за искорењивање тортуре.

Конвенција против тортуре, члан 2. став 1.

Свака држава чланица предузима законске, административне, судске или друге ефикасне мере како би спречила извршење аката тортуре на територији под њеном јурисдикцијом.

Конвенција против тортуре обавезује државе чланице да се старају да упознавање и информисање о забрани тортуре буде саставни део образовања службених лица, медицинског особља, носилаца јавних функција, као и свих осталих лица која на било који начин долазе у контакт са лицима лишеним слободе¹⁴.

Конвенција против тортуре, члан 12.

Свака држава чланица се стара да надлежни органи неодложно изврше непристрасну истрагу сваки пут кад постоје оправдани разлози да се посумња да је акт тортуре извршен на некој територији под њеном јурисдикцијом.

У том смислу свака држава чланица је дужна да сваком ко сматра да је био подвргнут тортури омогући право да се жали надлежном органу који је обавезан да неодложно и непристрасно испита случај, уз обезбеђење заштите лицу које се жалило и сведока од сваког лошег поступања или било каквог застрашивања због поднете жалбе или дате изјаве¹⁵.

Конвенција против тортуре, члан 14. став 1.

Свака држава чланица гарантује жртви акта тортуре право добијања накнаде и праведног и одговарајућег обештећења, укључујући средства потребна за његову што потпунију рехабилитацију¹⁶.

Свака држава чланица се стара да изјава за коју се докаже да је добијена тортуром не може да буде наведена као доказни елемент у неком поступку, осим против лица оптуженог за тортуру да би се утврдило да је изјава дата¹⁷.

Конвенцијом против тортуре је установљен Комитет против тортуре¹⁸. Државе чланице су дужне да Комитету подносе извештаје о мерама које предузимају да би испуниле своје Конвенцијом преузете обавезе. Комитет разматра сваки извештај, када оцени за потребно, даје коментаре о извештају и доставља их свакој заинтересованој држави чланици, на шта држава чланица може да одговори¹⁹. Република Србија је доставила Извештаје Комитету, на шта је Комитет доставио Коментаре²⁰.

¹³ "Сл. лист СФРЈ - Међународни уговори", бр. 9/91

¹⁴ Конвенција против тортуре, члан 10. став 1.

¹⁵ Конвенција против тортуре, члан 13.

¹⁶ Конвенција против тортуре, члан 14.

¹⁷ Конвенција против тортуре, члан 15.

¹⁸ Конвенција против тортуре, члан 17.

¹⁹ Конвенција против тортуре, члан 19. став 1.

²⁰ Коментар Комитета против тортуре са 41 седнице од 3. до 21. 11. 2008. године на Извештај Р.Србије

Србија је држава чланица Савета Европе. Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода²¹ и Европска конвенција о спречавању мучења и нечовечних или понижавајућих поступака и кажњавања²² (Европска конвенција о спречавању мучења) су ратификоване 2003. године²³.

Европском конвенцијом о спречавању мучења установљен је Европски комитет за спречавање мучења²⁴. Држава је обавезна да дозволи посете Комитету свим местима у којима се налазе лица лишена слободе²⁵. Држава је дужна да Комитету омогући приступ на њену територију и путовање по земљи без ограничења, потпуне информације о свим местима у којима се налазе особе лишене слободе, као и неограничен приступ свим местима у којима се налазе особе лишене слободе, укључујући и право на слободно кретање унутар тих места и право да слободно разговара без присуства сведока са особама лишеним слободе и са било којом особом за коју верује да поседује релевантне информације.²⁶ После сваке посете Комитет саставља извештај о чињеничном стању утврђеном приликом посета²⁷. Комитет је три пута посетио Србију, и то 2004, 2007. и 2011. године²⁸.

2. Опциони протокол уз Конвенцију против тортуре

Опционим протоколом уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака²⁹ (Опциони протокол) државе чланице су потврдиле да је злостављање забрањено и да представља озбиљно кршење људских права³⁰.

Опционим протоколом државе чланице су се споразумеле да успоставе систем редовних посета местима где се налазе лица лишена слободе од стране независних међународних и домаћих тела, ради превенције тортуре и других сурових нељудских или понижавајућих казни и поступака³¹.

Интенција Опционог протокола да се омогуће посете, односно стално присуство механизма за превенцију тортуре у установама у којима се налазе лица лишена слободе последица је разумевања да је највећи проблем затворених институција управо то што су затворене, што су дешавања у њима склоњена од очију јавности.

Државе чланице Опционог протокола обавезне су да дозволе посете од стране механизма установљених Опционим протоколом сваком месту под њиховом надлежношћу и управом где се налазе или се могу налазити лица лишена слободе било по основу наредбе издате од стране државног органа или на његов подстицај, или уз њихову сагласност или пристанак (места задржавања).³²

²¹ Сачињена 4. новембра 1950. године у Риму

²² Попписана 26. новембра 1987. године у Стразбуру

²³ "Сл. лист СЦГ - Међународни уговори", бр. 9/2003, 5/2005 и 7/2005 - испр. и Сл. лист СЦГ - Међународни уговори, бр. 9/2003)

²⁴ Европска конвенција о спречавању мучења, члан 1.

²⁵ Европска конвенција о спречавању мучења, члан 2. и члан 7. став 1.

²⁶ Европска конвенција о спречавању мучења, члан 8.

²⁷ Европска конвенција о спречавању мучења, члан 10. став 1.

²⁸ Извештаје о посетама Р. Србији и одговоре Владе Р. Србије види на интернет страници Европског комитета за спречавање мучења www.cpt.coe.int/en/states/srb.htm

²⁹ Усвојен 18. децембра 2002. године у Њујорку, на 57. седници Генералне скупштине Уједињених нација резолуцијом А/RES/57/199, ступио на снагу 22. јуна 2006. године

³⁰ Опциони протокол, преамбула

³¹ Опциони протокол, члан 1.

³² Опциони протокол, члан 4. став 1.

2.1. Поткомитет за превенцију тортуре ³³

Опционим протоколом успостављен је Поткомитет за превенцију тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака³⁴.

Поткомитет за превенцију тортуре је овлашћен да обилази сва места задржавања и да даје препоруке државама чланицама у вези са заштитом лица лишених слободе од тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака³⁵.

Државе чланице Опционог протокола обавезне су :

- да приме Поткомитет за превенцију тортуре на своју територију;
- да му омогуће неограничен приступ свим местима задржавања, њиховим инсталацијама и објектима, по слободном избору;
- да му омогуће да насамо, по слободном избору, разговара са лицима лишеним слободе без сведока, било лично или уз помоћ преводиоца уколико се сматра потребним, као и са било којим другим лицем за које Поткомитет за превенцију тортуре верује да може да пружи релевантне информације;
- да му омогуће неограничен приступ свим информацијама у вези с бројем лица лишених слободе на местима задржавања, бројем таквих места и њиховом локацијом, неограничен приступ свим информацијама које се односе на поступање с тим лицима и условима притвора, као да му пружи релевантне информације које Поткомитет за превенцију тортуре може тражити ради процене потреба и мера које треба усвојити ради јачања заштите лица лишених слободе од тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака;
- да разматрају препоруке Поткомитета за превенцију тортуре и да ступе у дијалог са њим о могућим имплементационим мерама³⁶.

Поткомитет за превенцију тортуре до сада није посетио Србију.

2.2. Национални механизми за превенцију тортуре

Опционим протоколом одређено је да свака држава чланица има обавезу да има, успостави или одреди једно или више тела на националном нивоу која врше посете ради превенције тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака - Национални механизам за превенцију (НПМ)³⁷,

НПМ има право:

- на приступ свим подацима о броју и третману лица лишених слободе у установама задржавања, као и броју установа и њиховој локацији;
- на приступ свим притворским установама, њиховим инсталацијама и објектима, по слободном избору;
- на несметане разговоре са лицима лишеним слободе без присуства сведока, било лично или са преводиоцем уколико је потребно, као и било којом другом особом за коју НПМ сматра да може да пружи значајне информације, по слободном избору³⁸.

НПМ је овлашћен да редовно проверава третман лица лишених слободе у установама задржавања, да даје препоруке надлежним органима у циљу побољшања третмана и положаја лица лишених слободе и да се спрече тортуре, сурови, нељудски или

³³ www2.ohchr.org/english/bodies/cat/opcat/

³⁴ Опциони протокол, члан 2. став 1.

³⁵ Опциони протокол, члан 11. тачка (а)

³⁶ Опциони протокол, члан 12. и 14.

³⁷ Опциони протокол, члан 3.

³⁸ Опциони протокол, члан 20.

понижавајући поступци и кажњавање, узимајући у обзир релевантне норме Уједињених нација, као и да подноси предлоге и даје мишљења у вези с важећим или предложеним законима³⁹.

Држава је дужна да гарантује функционалну независност НПМ као и независност његовог особља⁴⁰.

Ниједан орган или службено лице не могу да наложе, примене, допусте или толеришу било коју санкцију против било ког лица или организације зато што су НПМ саопштили неку информацију, било истиниту или неистиниту, и ниједно такво лице или организација не смеју сносити неке друге консеквенце ни на који начин⁴¹.

Држава је обавезна да стави на располагање потребна средства за функционисање НПМ⁴².

Однос између НПМ и државних органа базиран је на принципу поверења и сарадње.

Надлежни државни органи дужни су да размотре препоруке НПМ и ступе у дијалог с њим у вези с могућим мерама имплементације⁴³.

Надлежни државни органи дужни су да објаве и дистрибуирају годишње извештаје НПМ.

3. Успостављање НПМ у Србији

Србија је потписала Опциони протокол 25. септембра 2003. године, а ратификовала га 1. децембра 2005. године⁴⁴.

Србија је постала држава чланица Опционог протокола 26. септембра 2006. године⁴⁵.

3.1. Одређивање НПМ у Србији

Србија је четири године каснила са извршењем своје обавезе да има, одреди или уведе, независни национални механизма за превенцију тортуре на националном нивоу, најкасније годину дана након ступања на снагу Опционог протокола или након његове ратификације или приступања државе.⁴⁶

НПМ је у Србији установљен Законом о допуни Закона о ратификацији Опционог протокола, усвојеним 28. јула 2011. године.⁴⁷

У складу са сагласношћу постигнутом током јавне расправе, у Србији није формиран нови орган НПМ, већ је изабран је аутентичан, комплексан модел НПМ, који подразумева да послове НПМ обавља постојећи независни државни орган, у сарадњи са органима децентрализованих јединица и цивилним сектором.

³⁹ Опциони протокол, члан 19.

⁴⁰ Опциони протокол, члан 18. тачка 1.

⁴¹ Опциони протокол, члан 21. тачка 1

⁴² Опциони протокол, члан 18. тачка 3.

⁴³ Опциони протокол, члан 22.

⁴⁴ "Сл. лист СЦГ - Међународни уговори", бр. 16/2005, измене 2/2006

⁴⁵ 30. дана по подношењу инструмента ратификације генералном секретару Уједињених нација

⁴⁶ Опциони протокол, члан 17.

⁴⁷ Закон о допуни Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака „Сл. гласник РС - међународни уговори" бр. 7/11

Послове НПМ обавља Заштитник грађана у сарадњи са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода⁴⁸.

Приликом одабира комплексног модела НПМ у Србији узети су у обзир принципи који се односе на статус и функционисање националних институција за унапређење и заштиту људских права⁴⁹.

Заштитник грађана је Уставом Републике Србије⁵⁰ одређен као независан државни орган који штити права грађана и контролише рад органа државне управе и других носилаца јавних овлашћења⁵¹. Законом о Заштитнику грађана⁵² прописано је да је Заштитник грађана независан државни орган, самосталан у обављању послова, који штити и стара се о унапређењу права грађана⁵³. У априлу месецу 2010. године препознат је као орган који своје поступање базира на Париским принципима⁵⁴.

Заштитник грађана је независан и самосталан државни орган, парламентарни омбудсман општег типа, акредитован као Национална институција за људска права у „А“ статусу.

Заштитник грађана је Законом о Заштитнику грађана овлашћен је да обавља посете установама у којима су смештена лица лишена слободе, да насамо разговора са њима и свим запосленима у установи, а такође има и приступ свим подацима који су од значаја за остварење циља његовог превентивног деловања, без обзира на степен њихове тајности⁵⁵.

Надлежност Заштитника грађана у области заштите права лица лишених слободе прописана Законом о Заштитнику грађана подударна је са мандатом НПМ предвиђеним Опционим протоколом.

На избор Заштитника грађана да обавља послове НПМ утицало је и то што је мониторинг тим Заштитника грађана, симболично назван Превентивни механизам (ПМ), у претходном периоду континуирано спроводио интензивне превентивне активности. Обављен је велики број посета полицијским станицама, притворским јединицама, затворима, установама социјалне заштите стационарног типа, психијатријским установама, прихватилиштима за азиланте и сл.

Разлог за прописивање сарадње Заштитника грађана са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима у обављању послова НПМ је у томе што су Покрајински омбудсман АП Војводине и бројна удружења грађана већ дуги низ година изузетно активни у заштити права лица лишених слободе и превенцији тортуре, и што поседују велико знање и искуство у мониторингу установа у којима су смештена лица лишена слободе.

У образложењу предлога закона којим је установљен НПМ⁵⁶ предвиђени су материјални услови потребни за остваривање мандата НПМ, и то:

- четири радна места у Стручној служби Заштитника грађана;
- наменска финансијска средства у висини 10% буџета Заштитника грађана (додатна средства у буџету Заштитника грађана)⁵⁷

⁴⁸ Закон о допуни Закона о ратификацији Опционог протокола, члан 2а

⁴⁹ Опциони протокол, члан 18. тачка 4.

⁵⁰ "Сл. гласник РС", бр. 98/2006

⁵¹ Устав Републике Србије, члан 138, став 1.

⁵² "Сл. гласник РС", бр. 79/2005 и 54/2007

⁵³ Закон о Заштитнику грађана, члан 1. став 1. и 2. и члан 2. став 1.

⁵⁴ http://www.ohchr.org/Documents/Countries/NHRI/Chart_Status_NIs.pdf

⁵⁵ Закон о Заштитнику грађана, члан 21. став 1. и 2. и члан 22.

⁵⁶ Закон о допуни Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре

⁵⁷ Предлог Закона о допуни Закона о ратификацији Опционог протокола, образложење

3.2. Организовање и припреме за рад НПМ у Србији

Након што је одређен да обавља послове НПМ у Србији, Заштитник грађана није одмах започео са обављањем посета установама у којима су смештена лица лишена слободе.

Током првих 6 месеци након што је одређен да обавља послове НПМ, Заштитник грађана је спровео припремне активности за рад, односно остваривање мандата НПМ.

Спроведене припремне активности НПМ током друге половине 2011. године су детаљно описане у публикацији „Организовање НПМ у Србији“⁵⁸.

У циљу остваривања Законом прописане сарадње у обављању послова НПМ, Заштитник грађана је закључио Меморандум о сарадњи са Покрајинским омбудсманом АП Војводине, као и Споразуме о сарадњи са девет удружења.

Закљученим Меморандумом, договорена је сарадња Заштитника грађана са Покрајинским омбудсманом у остваривању мандата НПМ на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по Јавном позиву, у складу са препоруком тим поводом су формиране комисије, Заштитник грађана је закључио споразуме о сарадњи са удружењима Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Дијалог - Ваљево, Међународна мрежа помоћи (IAN), Одбор за људска права - Ваљево, Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUCOM), Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права - Ниш. Закљученим споразумима, свако удружење је преузело обавезу да системски прати положај лица лишених слободе у једној од најзначајнијих области рада НПМ (установе: полицијске станице, притвор, затвор, психијатријске болнице, стационарне установе социјалне заштите; рањиве групе: жене, особе са инвалидитетом, малолетници).

Заштитник грађана је утврдио методологију рада, процедуре и радне задатке чланова тима током посета, израдио упитнике, поставио структуру извештаја и сачинио моделе извештаја о посети установама.

Заштитник грађана је у сарадњи Покрајинским Омбудсманом АП Војводине и изабраним удружењима сачинио План посета НПМ за 2012. годину.

Планирано је да НПМ Србије током прве четири године рада обави редовне посете свим установама у којима се смештају лица лишена слободе.

Ради стварања услова за ефикасан рад НПМ обезбеђени су потребни материјални услови.

За потребе рада НПМ у оквиру просторија Заштитника грађана обезбеђене су две канцеларије са потребном опремом и набављено је комби возило за превоз чланова тима за посете до установа.

Заштитник грађана је Народној скупштини и другим надлежним органима Републике Србије доставио извештај о спроведеним активностима на организовању НПМ почев од његовог установљења средином 2011. године - до краја 2011. године⁵⁹. Тај извештај је објављен на сајту Заштитника грађана⁶⁰, а у верзији на енглеском језику достављен и Поткомитету за превенцију тортуре⁶¹.

⁵⁸ Описано у публикацији <http://www.zastitnik.rs/attachments/Izvestaj%20NPM%20final.pdf>

⁵⁹ Постављено на интернет страници Поткомитета за превенцију тортуре http://www2.ohchr.org/english/bodies/cat/opcat/docs/Serbia_JulyDec2011.pdf

⁶⁰ Интернет страница Заштитника грађана www.zastitnik.rs/attachments/Izvestaj%20NPM%20final.pdf

⁶¹ Интернет страница Поткомитета за превенцију тортуре http://www2.ohchr.org/english/bodies/cat/opcat/docs/Serbia_JulyDec2011.pdf

4. Методологија, ресурси и организација НПМ у 2012. г.

4.1. Методологија НПМ

Комплексност послова НПМ, посебно модела НПМ у Србији, изискује рад у складу са Методологијом која обезбеђује ефикасно остваривање мандата НПМ.

НПМ Србије посете установама у којима су смештена лица лишена слободе обавља по унапред утврђеној Методологији.

Методологија рада НПМ Србије заснована је пре свега на интенцији Опционог протокола да НПМ успостави систем сталних посета установама. У том смислу квалитет рада НПМ превасходно се огледа кроз учесталост посета и дужину времена које НПМ проводи унутар установа у којима се налазе лица лишена слободе.

План НПМ Србије је да током прве четири године рада посете све установе у којима се смештају лица лишена слободе.

Осим напред наведеног Методологија рада НПМ претпоставља квалитетно обављање посета, као и сачињених извештаја и упућених препорука.

Пре посете установи обавља се припрема посете, током које се разматрају постојеће информације о установи, врши подела задужења и достављање радног материјала члановима тима (упитници, структура и модели делова извештаја).

Тимови НПМ за посете установама у којима су смештена лица лишена слободе су мултидисциплинарни, уобичајно састављени од искусних правника, психијатра, лекара форензичара и психолога.

Посете се обављају по унапред одређеним фазама. Прва фаза је разговор са руководством установе, друга фаза је заједнички обилазак установе. У трећој фази се тим дели на групе, најчешће на правну, третманску и здравствену, којом приликом се обављају разговори са руководиоцима референтних служби и врши увид у документацију. У четвртој фази се обављају разговори са лицима лишеним слободе, а у петој фази се након кратког састанка свих група обавља завршни разговор са руководством установе на ком се износе прелиминарни утисци о посети и уоченом стању. Поступање по утврђеним фазама није обавезно, оно зависи од врсте посете и других околности.

Методологија НПМ препознаје следеће врсте посета: редовне, пратеће (контролне), тематске и ванредне (*ad hoc*). Посете могу бити најављене и ненајављене.

Ради ефикаснијег и систематичнијег рада сачињени су упитници које чланови тима користе, односно попуњавају током посете.

Извештаји се сачињавају по унапред утврђеној структури, али у зависности од врсте посете и других околности могу имати и другачији облик. Упитници су прилагођени структури извештаја, тако да када су попуњени, могу се са лакоћом инкорпорирати у главни извештај о посети.

У извештајима о посетама установама у којима су смештена лица лишена слободе НПМ утврђује пропусте и упућује препоруке за отклањање уочених недостатака који могу довести или доводе до тортуре или злостављања. Када утврди недостатак, односно неправилност у раду уз упућену препоруку наводе се и релевантни прописи и стандарди са којима треба ускладити постојеће стање, односно поступање.

Извештаји се достављају посећеној установи и надлежном министарству уз позив на састанак на ком ће се разматрати извештај.

Након достављања извештаја, НПМ са посећеном установом и надлежним министарством успоставља стални, континуирани дијалог, ради заједничког сагледавања стања у посећеној установи и систему као целини. На основу примедби надлежних органа на садржину извештаја које се током разматрања извештаја покажу као оправдане, НПМ сачињава ревидирану верзију извештаја.

У циљу одржавања баланса између поверљивости у односу према органима власти и неопходности јавности рада, НПМ објављује извештај о посети установама, односно поставља на интернет страници Заштитника грађана по обављеном разматрању извештаја током кооперативног дијалога.

4.2. Материјални услови за рад НПМ

У складу са образложењем предлога законом којим је установљен НПМ обезбеђена су сва неопходна финансијска средства за његов ефикасан рад у 2012. години.

За потребе обављања послова НПМ, у оквиру усвојеног буџета⁶² Заштитника грађана за 2012. годину⁶³ обезбеђена су посебна наменска финансијска средства у висини од 7.670.000 динара⁶⁴.

За обављање послова НПМ током 2012. године коришћене су две потпуно опремљене канцеларије у згради Заштитника грађана, као и наменско комби возило за превоз чланова тима за посете до установа.

4.3. Посебна про-активна организациона јединица НПМ

Током 2012. године послове НПМ су обављали запослени на пословима поступања по притужбама лица лишених слободе у Стручној служби Заштитника грађана.

Крајем 2012. године у Стручној служби Заштитника грађана раздвојени су постојећи реактивни послови на поступању по притужбама лица лишених слободе од про-активних послова на превенцији тортуре.

У Стручној служби Заштитника грађана је крајем 2012. године формирана посебна организациона јединица „НПМ“, која искључиво обавља послове у циљу превенције тортуре.

Организациону јединицу „НПМ“ чини четворо запослених, од којих је само двоје у радном односу на неодређено време. Изменама систематизације радних места у Стручној служби Заштитника грађана потребно је омогућити да запослени заснују радни однос на неодређено време.

⁶² од 162.839.000 динара

⁶³ Закон о буџету Републике Србије за 2012. годину ("Сл. гласник РС", бр. 101/2011)

⁶⁴ у наведени износ нису урачунате зараде запослених на пословима НПМ

4.4. Сарадња Заштитника грађана у обављању послова НПМ са Покрајинским омбудсманом

Заштитник грађана је у складу са закљученим Меморандумом о сарадњи, током 2012. године сарађивао са Покрајинским омбудсманом АП Војводине (Покрајински омбудсман) у обављању посета местима задржавања на територији АП Војводине.

Представници Покрајинског омбудсмана су током 2012. године учествовали у 28 посета установама у којима су смештена лица лишена слободе.

Представници Покрајинског омбудсмана су учествовали и у појединим посетама НПМ установама ван АП Војводине. Представник Покрајинског омбудсмана је у појединим посетама био вођа мониторинг тима.

Покрајински омбудсман је системски пратио положај лица смештених у домовима за старе и геријатријским установама, о чему је самостално сачинио четири извештаја (домови за старе и пензионере Апатин, Мол и Футог; геронтолошки центар у Бечеју), као и извештај о посети установи социјалне заштите - домском одељењу за женска лица ометена у развоју „Света Петка“, село Извор код Параћина.

4.5. Сарадња Заштитника грађана у обављању послова НПМ са удружењима

Заштитник грађана је у складу са закљученим Споразумима о сарадњи, током 2012. године остварио интензивну сарадњу са већином удружења са којима је закључио споразуме о сарадњи.

Успостављена сарадња Заштитника грађана у обављању послова НПМ са удружењима није се исцрпљивала у остваривању јавности његовог рада.

Свако удружење са којим је Заштитник грађана сарађивао, обављало је активности и носило свој део одговорности за обављање послова НПМ у областима за које је посебно задужено (пре свега учествовање у посетама и сачињавање извештаја).

Заштитник грађана је обављајући послове НПМ у сарадњи са удружењима током 2012. године обавио 60 посета.

У области полицијског задржавања са Београдским центром за људска права је остварена пуна сарадња, заједнички је посећена 41 полицијска станица, благовремено су сачињени извештаји о посетама, са око 150 препорука за отклањање уочених недостатака.

У области притвора, са Комитетом правника за људска права YUCOM и Београдским центром за људска права обављене су посете 6 притворских јединица, благовремено су сачињени извештаји о посетама, са око 20 препорука за отклањање уочених недостатака.

У области затвора, са Хелсиншким одбором за људска права у Србији обављене су посете 8 затвора, сачињени су извештаји о посетама, са око 100 препорука за отклањање уочених недостатака.

У области заштите права особа смештених у психијатријским болницама са Међународном мрежом помоћи I.A.N. остварена је пуна сарадња, обављене су посете 4 психијатријске установе, сачињени су извештаји о посетама, са око 50 препорука за отклањање уочених недостатака.

У области заштите права особа смештених у установама социјалне заштите стационарног типа са Иницијативом за права особа са менталним инвалидитетом MDRI-S остварена је пуна сарадња, посећено је 5 установа, сачињен је општи извештај о положају особа са менталним инвалидитетом, а препоруке за отклањање уочених недостатака ће бити упућене након обављених наредних контролних (*follow up*) посета.

У области заштите права жена лишених слободе, са Виктимолошким друштвом Србије обављена је једна редовна и једна контролна (*follow up*) посета затвору за жене, сачињен је збирни извештај о посети, са око 20 препорука за отклањање уочених недостатака.

У области заштите права особа са инвалидитетом, са Центром за људска права Ниш, као и у области заштите права малолетника са Одбором за људска права - Ваљево и Дијалогом - Ваљево још није успостављена обострано очекивана сарадња. Наведено је директна последица недостатка капацитета Заштитника грађана. Очекујемо да ће формирање посебне НПМ јединице у Стручној служби Заштитника грађана, омогућити да се у током 2013. године отклони наведени пропуст у раду НПМ.

4.6. Ангажовање спољних експерата у обављању послова НПМ

Чланови тимова за посету, представници Заштитник грађана, Покрајинског омбудсмана и удружења су већином правници, поједини су социолози, психолози или педагози.

Спољни стручњаци који се ангажују у раду НПМ најчешће су лекари специјалисти судске медицине (форензичари) и специјалисти психијатрије.

Експерти који су ангажовани на пословима НПМ су: Проф. др Ђорђе Алемпијевић, специјалиста за судску медицину, запослен на Медицинском факултету Универзитета у Београду; Проф. др. Зоран Илић, редовни професор на Катедри за превенцију и третман поремећаја у понашању на Факултету за специјалну едукацију и рехабилитацију Универзитета у Београду; Доц. др Драган Јечменица, специјалиста за судску медицину, запослен на Медицинском факултету Универзитета у Београду; Доц. др Владимир Јовић, специјалиста психијатар, запослен на Филозофском факултету Универзитета у Приштини, са привременим седиштем у Косовској Митровици; Доц. др Срђан Миловановић, специјалиста психијатар, запослен на Медицинском факултету Универзитета у Београду и Клиничком центру Србије - Институт за психијатрију; Мира Петровић, психијатар, запослена на Клиници за психијатријске болести „Др Лаза Лазаревић“ у Београду.

Доприноси ангажованих спољних стручњака, односно њихови стручни доприноси довели су до подизања квалитета рада НПМ, пре свега сачињених извештаја и бројних упућених препорука за отклањање утврђених недостатака.

4.7. Обука чланова НПМ

Током 2012. године НПМ је вршио континуирану едукацију чланова тима НПМ. У априлу 2012. године одржао је предавање Eric Rosental извршни директор DRI из Вашингтона, о мониторингу институција у којима су смештене особе са инвалидитетом. У мају 2012. године одржана је радионица на тему „Мониторинг психијатријских установа“. Члан Поткомитета за превенцију тортуре Mari Amos је у јуну 2012. године посетила НПМ Србије и члановима тимова НПМ за посете одржала интерактивно предавање о методологији посета установама у којима су смештена лица лишена слободе. У јулу 2012. године одржана је радионица на тему „Мере превенције и интеграције“, у организацији Савета Европе. У октобру 2012. године одржала је предавање Eva Szeli, предавач на универзитету у Аризони, експерткиња у области права особа са менталним инвалидитетом.

НПМ Србије је током 2012. године обављао консултације и размењивао знања и искуства са представницима НПМ Словеније, Шпаније, Швајцарске, Албаније, Македоније, Данске, Црне Горе, Украјине и Азербејдана.

4.8. Остали облици сарадње

Подршку активностима НПМ током 2012. године је пре свега пружио ОЕБС, Мисија у Србији. Организоване су конференције, радионице и студијске посете, усмерене на промоцију рада и улоге НПМ, едукацију запослених, као и на унапређење положаја лица лишених слободе и превенцију тортуре и других облика злостављања. Пружена је подршка и штампањем лифлета и публикације на српском и енглеском језику „Организовање НПМ у Србији“. Описаним активностима знатно је повећана видљивост НПМ у Србији и ефикасност у остваривању мандата НПМ.

Одржана је успешна сарадња и са Саветом Европе. У јуну 2012. године НПМ је, у оквиру „European NPM Project“ Савета Европе, био домаћин IX темаске НПМ радионице, уз учешће бројних учесника из Србије и региона. У јулу 2012. године одржана је радионица на тему мера превенције у односу на потенцијалне тражиоца азила да напуштају своју државу. У новембру 2012. године представник НПМ Србије је учествовао на скупу који се одржао у Женеви на тему „Споразуми о реадмисији и улога националних механизма у праћењу актера у земљи пријема или повратка“. У децембру 2012. године у Београду НПМ је учествовао на округлом столу на тему интерно расељених лица.

Настављена је раније успостављена сарадња са Асоцијацијом за превенцију тортуре. У оквиру редовног састанка држава чланица ОЕБС, одржаног у септембру 2012. године у Варшави, на пратећем скупу на коме су разматрана искуства НПМ у земљама ОЕБС, представљена је пракса НПМ Србије. У октобру 2012. године у Одеси НПМ Србије је учествовао на округлом столу, којом приликом је презентирао модел и организација НПМ Србије.

НПМ је, између осталог успоставио сарадњу и са Криминалистичко-полицијском академијом Универзитета у Београду, Правним факултетом Универзитета у Београду, Факултетом за специјалну едукацију и рехабилитацију Универзитета у Београду, Медицинским факултетом Универзитета у Београду, Лекарском комором Србије и другим бројним институцијама.

5. Остваривање мандата НПМ током 2012. г.

На основу интезивних припремних активности током 2012. године, обављених у складу са важећим смерницама, створени су услови за остваривање мандата НПМ у Србији.

Заштитник грађана је током 2012. године започео обављање послова НПМ.

5.1. Посете установама у којима су смештена лица лишена слободе

Заштитник грађана је у фебруару 2012. године, у складу са Планом посета НПМ за 2012. годину, у сарадњи са Покрајинским омбудсманом АП Војводине и већином удружења са којима је закључио споразуме о сарадњи, започео са обављањем послова НПМ - посетама установама у којима су смештена лица лишена слободе.

НПМ је током 2012. године обавио 69 посета установама у којима су смештена лица лишена слободе. У посетама је проведено 47 дана.

Посећена је 41 полицијска станица (у оквиру 8 полицијских управа), 8 затвора (укључујући и 6 притворских јединица), 4 психијатријске болнице, 5 стационарних установа социјалне заштите, 5 геронтолошких центара, а обављене су и 2 посете центрима за азил, као и 4 мониторинга прихвата лица враћених у поступку реадмисије на аеродрому Никола Тесла у Београду. Већина посета је била најављена.

Преглед остварења Плана посета за 2012. годину:

	планирано посета у 2012 год.	обављено посета у 2012 год.	извршење плана посета у 2012 год.
Полицијске станице	50	41	82%
Затвори (притвор)	8	8	100%
Психијатријске болнице	4	4	100%
Психијатријска одељења	4	0	0%
Установе социјалне заштите	6	5	83%
Домови за старе и пензионере / геронтолошки центри	10	5	50%
Центри за азил	1	2	200%
Повратници по реадмисији	1	4	400%
УКУПНО	84	69	82%

Током извршења плана НПМ је закључио да додатну пажњу треба посветити квалитету, као и благовременом сачињавању и достављању извештаја о посетама посећеним установама и надлежним министарствима. Наведено је определило НПМ да у квантитативном смислу план не оствари у потпуности.

5.2. Сарадња са органима власти током посета установама

Све посећене установе у којима су смештена лица лишена слободе, Дирекција полиције Министарства унутрашњих послова, Управа за извршење кривичних санкција Министарства правде и државне управе, затим Министарство здравља и Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, као и Комесеријат за избеглице и миграције, омогућили су остваривање мандата НПМ.

Током посета НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе обављеним 2012. године, надлежни државни органи остварили су задовољавајућу сарадњу.

НПМ-у је током 2012. године омогућен несметан приступ у све установе у којима су смештена лица лишена слободе, разговор са свим затеченим лицима лишеним слободе и запосленима, као и увид у целокупну документацију, без обзира на степен тајности.

5.3. Извештаји о посетама установама

НПМ је током 2012. године сачинио 52 извештаја о обављеним посетама установама у којима су смештена лица лишена слободе.

Имајући у виду да је НПМ током 2012. године обавио укупно 69 посета, ажурност у сачињавању извештаја у оквиру календарске године је 75%.

Уочена је највећа ефикасност у сачињавању извештаја о посетама полицијских станицама. Далеко мања је ажурност у погледу сачињавања извештаја о посетама затворима и психијатријским болницама. Наведено је последица комплексности тих установа и обима извештаја (нпр. у извештају о посети КПЗ Сремска Митровица, који има око 170 страна, упућено је 69 препорука).

У сачињавању извештаја о обављеним посетама, односно уоченом стању, учествовали су чланови тима за посету, и то представници Заштитника грађана, Покрајинског омбудсмана и задужених удружења, као и ангажовани експерти. Покрајински Омбудсман је самостално сачинио 5 извештаја са препорукама које се односе на положај лица у домовима за старе и геријатријским установама. Удружење MDRI у Србији је самостално сачинило извештај о положају деце са сметњама у развоју и одраслих особа са интелектуалним тешкоћама у Србији.

5.4. Препоруке за отклањање утврђених недостатака

У извештајима о посетама установама у којима су смештена лица лишена слободе, НПМ надлежним органима упућује препоруке за отклањање недостатака.

НПМ је током 2012. године надлежним органима упутио 229 препорука за отклањање утврђених недостатака.

Уз сваку упућену препоруку наведени су и релевантни прописи и стандарди са којима посећена установа, односно надлежни орган треба да усклади постојеће стање, односно поступање.

Сачињени извештаји су достављени посећеним установама и надлежним министарствима, уз позив на састанак на ком ће се извештај разматрати.

5.5. Успостављање кооперативног дијалога са органима власти

Сходно утврђеној методологији, након достављања извештаја о обављеној посети, НПМ са посећеном установом и надлежним министарством успоставља континуирани дијалог, ради заједничког сагледавања стања у посећеној установи и систему као целини, а у циљу спречавања мучења и било ког другог облика злостављања.

У обављању послова НПМ, Заштитник грађана је током 2012. године успоставио стални кооперативни дијалог са представницима већине посећених установа и надлежним министарствима - Министарством унутрашњих послова, Министарством правде и државне управе и Министарством здравља.

Пример добре праксе је успостављени дијалог НПМ са Министарством унутрашњих послова - Дирекцијом полиције. Најпре је у присуству представника посећених полицијских управа обављено разматрање прве групе од 26 упућених извештаја о посети полицијским станицама. Након тога је организован састанак са представницима свих ПУ на територији Србије. Том приликом су заједнички разматране у извештајима упућене препоруке, као и други важећи стандарди који се односе на поступање полиције према лицима лишеним слободе и спречавање тортуре.

5.6. Унапређење прописа у области спречавања тортуре

Заштитник грађана је обављајући послове НПМ надлежним органима упућивао мишљења и ставове поводом унапређења прописа области заштите права лица лишених слободе и спречавања тортуре.

Поводом нацрта новог Закона о извршењу кривичних санкција Заштитник грађана је између осталог указао на постојећу неодговарајућу поделу завода за извршење кривичних санкција по врстама⁶⁵ и по типовима⁶⁶; да је потребно установити обавезност активног третманског рада са осуђенима током издржавања казне затвора; да је потребно здравствену службу изместити из Министарства правде и државне управе и ставити под непосредну надлежност Министарства здравља; да је потребно постојећи интерни контролни механизам изместити из Управе за извршење кривичних санкција тако да надзор над радом Управе (и завода) врши посебна организациона јединица Министарства правде и државне управе.

Заштитник грађана је указао на неопходност доношења Закон о пробацији, у циљу заштите друштва од криминалитета, ресоцијализације извршилаца кривичних дела и њихове реинтеграције у заједницу, као и ради пружања помоћи жртвама, оштећенима и њиховим породицама.

Заштитник грађана је посебној комисији за израду нацрта измена Закона о ванпарничном поступку, указао да је тај пропис неопходно унапредити у смислу да природа болести или инвалидитет не представљају разлог за задржавање, већ да оно изузетно може бити оправдано само ако се врши ради заштите живота или здравља. Осим што треба да јасно разликују сагласност на медицинску меру, односно лечење од сагласности на смештај у установу, прописима је потребно прецизно регулисати задржавање пацијената у здравственим установама, али и корисника у стационарним установама социјалне заштите. Потребно је јасно прописати да нико не може бити задржан, односно лишен слободе, нити на основу своје, нити туђе воље, односно сагласности, већ искључиво на основу одлуке надлежног органа.

⁶⁵ Казнено-поправни завод / окружни затвор

⁶⁶ Затвореног / полуотвореног / отвореног типа

Поводом нацрта Закона о заштити особа са менталним сметњама Заштитник грађана је у мишљењу достављеном Министарству здравља указао да тај пропис треба ускладити са правилима међународног права и важећим стандардима, као и Стратегијом развоја заштите менталног здравља⁶⁷, којом је одређено да лечење и збрињавање тих особа треба да се одвија у заједници, што је ближе породици оболеле особе. Указано је да дугорочно задржавање особа са менталним сметњама у дислоцираним психијатријским болницама у којима је немогуће остварити психосоцијалну рехабилитацију, има за последицу онемогућење инклузије тих особа у њихово окружење у заједници, и има елементе нечовечног и понижавајућег поступања.⁶⁸

5.7. Промоција НПМ и превенције тортуре

У циљу промоције заштите права лица лишених слободе и превенције тортуре, као и информисања јавности о раду НПМ, Заштитник грађана је на свом сајту поставио интернет страницу НПМ, на српском и енглеском језику <http://ombudsman.npm.rs/>

Током 2012. године средствима јавног информисања НПМ је континуирано указивао на положај лица лишених слободе у Србији, као и на елементе који указују на појаву тортуре и других облика злостављања. Пажња је посвећена како ученим, постојећим недостацима, тако и неопходности унапређења прописа у складу са важећим стандардима. НПМ се бројним саопштењима обраћао јавности поводом свих важнијих догађаја који се односе на спречавање тортуре. У саопштењу поводом обележавања Међународног дана подршке жртвама тортуре 26. јуна НПМ Србије је позвао јавност да искажу своју солидарност са жртвама тортуре. Посебна пажња је посвећена обележавању Дана против смртне казне.

У циљу промоције и заштите права лица лишених слободе и превенције тортуре НПМ је током 2012. године узео учешће у бројним конференцијама, округлим столовима и радионицама. У марту 2012. године на конференцији у Београду представљен је НПМ Србије и презентована методологија његовог рада. Одржано су предавања новинарима на тему спречавања мучења и активностима НПМ. НПМ је организовао радионицу на тему третмана лица лишених слободе у затворима. У мају 2012. године НПМ је учествовао у радионици на тему мониторинга положаја лица лишених слободе у психијатријским установама. У септембру 2012. године за припаднике полиције одржан је семинар на тему забране злостављања. У октобру 2012. године НПМ је организовао конференцију о заштити менталног здравља у Србији. НПМ је учествовао у бројним активностима цивилног сектора окупљеног у пројекту „Заједно против тортуре“.

5.8. Сарадња са Поткомитетом за превенцију тортуре и другим НПМ

НПМ Србије је током 2012. године остварио сарадњу са Поткомитетом за превенцију⁶⁹ и појединим НПМ других држава чланица Опционог протокола.

⁶⁷ „Службени гласник РС“, бр. 08/2007;

⁶⁸ У Психијатријској болници у Вршцу смештено је око 800 пацијената од којих је половина дуже од годину дана, а око 110 пацијената дуже од 10 година. Поставља се питање да ли се може говорити о „лечењу“ ако оно траје десет година или доживотно, или је пре у питању својеврстан азил? Посебно забрињава податак да само на психијатријским одељењима у тој болници годишње умре од 350 до 400 пацијената;

⁶⁹ Смернице Поткомитета за превенцију тортуре, тачке 39. и 40., на интернет страници Поткомитета http://www2.ohchr.org/english/bodies/cat/opcat/docs/SPT_Guidelines_NPM_en.doc

У фебруару 2012. године, Заштитник грађана је доставио Поткомитету за превенцију тортуре извештај о спроведеним активностима на организовању НПМ почев од његовог установљења средином 2011. године – до краја 2011. године⁷⁰. Члан Поткомитета за превенцију тортуре Мари Амос је у јуну 2012. године посетила НПМ Србије и заједно са члановима тимова НПМ за посете учествовала у ненајављеним посетама једној психијатријској болници, двома полицијским станицама и једном дому за стара лица, које су обављене током једне ноћи.⁷¹

Остварена је непосредна сарадња са бројним НПМ других држава чланица Опционог протокола. Са НПМ Словеније је током 2012. године одржаван сталан контакт и размењене су посете запослених. У мају 2012. године обављена је посета представника НПМ Србије НПМ Шпаније, којом приликом је обављена заједничка посета једној полицијској станици у Мадриду. Са НПМ Македоније је извршена размена докумената. НПМ Словеније, Македоније и Србије су у јуну 2012. године били гости НПМ Албаније, којом приликом је обављена заједничка посета једној психијатријској болници у Тирани. Са НПМ Црне Горе је у августу 2012. године у Улцињу одржан семинар за затворско особље. У новембру 2012. године обављена је посета НПМ Краљевине Данске. Са НПМ Азербејџана је извршена размена докумената и обављена посета НПМ Азербејџана у Бакуу. Успостављена је сарадња са НПМ Украјине; представник НПМ Србије је у новембру 2012. у Одеси одржао предавање на тему организације НПМ и методологије посета.

У оквиру учешћа НПМ Србије у активностима Европске НПМ Мреже Савета Европе, НПМ Србије је са НПМ Словеније, Албаније и Македоније договорио установљење регионалне мреже НПМ на подручју Балкана / Југоисточне Европе. Развој регионалне мреже омогућиће не само олакшано упознавање са важећим стандардима у односу на поступање према лицима лишеним слободе и спречавање злостављања, већ и изградњу стандарда поступања НПМ, његове организације, методологије посета, сачињавања извештаја, структуре препорука, форме дијалога са властима, као и баланса између поверљивости и јавности његовог рада. НПМ Србије је преузео обавезу да почетком 2013. године у Београду организује оснивачки састанак, на ком ће бити позвани представници свих НПМ региона, као и представници Поткомитета за превенцију тортуре и других релевантних субјеката.

6. Стање у области заштите од злостављања у 2012. г.

Током бројних посета установама за задржавање током 2012. године, уочено је да бројни недостаци у положају лица лишених слободе и њихове заштите од злостављања настају на различитим нивоима. То може бити проблем појединачног односа одређеног државног службеника према лицима лишеним слободе, преко недостатака у организацији и функционисању одређене установе, недостатака система као целине, до мањкавости у прописима или недостатака прописа, закључно са ширим друштвеним односом који се огледа кроз појаву стигматизације лица лишених слободе, која подразумева свест о оправданости њиховог злостављања.

У Србији се залагање за заштиту права лица лишених слободе, као и заговарање забране злостављања, у бројним случајевима доживљава као покушај да се тим лицима омогуће привилегије - да им се дају већа права и заштита но што имају, односно заслужују.

⁷⁰ Постављено на интернет страници Поткомитета за превенцију тортуре http://www2.ohchr.org/english/bodies/cat/opcat/docs/Serbia_JulyDec2011.pdf

⁷¹ Клиници за психијатријске болести „Др Лаза Лазаревић“ у Падинској Скели, Београд; Полицијским станицама Чукарица и Земун, Геронтолошком дому на Бежанијској коси, Београд.

Иако су људско достојанство, право на неприкосновеност физичког и психичког интегритета и забрана мучења, нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања зајамчени Уставом, бројним законима, као и најзначајнијим конвенцијама које је Србија ратификовала, недостаје искрено уверење да су та основна људска права неприкосновена, да припадају сваком грађанину па и оном ко је ухапшен, притворен или осуђен, тражилац азила или илегални мигрант, као и свим особама са менталним сметњама или ометеним у развоју.

Уочено је да се залагање за поштовање међународних стандарда у Србији уобичајено доживљава као нешто наметнуто, као прихватање туђих правила која су непримењива на овим просторима. Тезе о посебности културе људских права, односно о културолошкој особености, традицији и специфичним навикама на овим просторима, доводе до популистичких теза о потреби непримерено оштре казнене политике, чак и до заговарања оправданости злостављања. Сходно томе јављају се идеје поновног увођења смртне казне, повећања дужине трајања казни затвора, а између осталог, стално се обнављају идеје за увођење казне хемијске кастрације.

Упркос напред наведеном, у установама у којима су смештена лица лишена слободе евидентан је тренд повећања свести о потреби искорењивања било ког облика злостављања.

На основу бројних досадашњих посета местима у којима се налазе лица лишена слободе, НППМ Србије није утврдио постојање тортуре као организоване и подстицане појаве од стране система.

Међутим, током 2012. године утврђени су поједини случајеви злостављања лица лишених слободе.

Појединачни случајеви злостављања лица лишених слободе, у великој мери су последица недостатака система, који је тако установљен да не представља довољну препреку за настајање случајева тортуре, њено откривање, као и утврђивање одговорних за њен настанак.

Уочена је недовољна ефикасност интерних контролних механизма. Повећање њихове ефикасности, која подразумева јасно одређивање њихове надлежности и самосталности у раду, дало би значајан допринос спречавању појаве тортуре.

Негативни аспекти положаја лица лишених слободе у Србији се у великој мери огледају и у томе што материјални услови смештаја нису у складу са прописима и важећим стандардима.

Недостаци који се огледају у лошим смештајним и другим животним условима у установама, као и поједини пропусти, односно неправилности у поступању према лицима лишеним слободе у свом континуитету сами по себи добијају карактер нечовечног или понижавајућег поступања.

Формирање адекватних просторија за полицијско задржавање, смањивање пренесељености и адаптација руинираних затворских капацитета, као и измештање психијатријских пацијената и корисника из безусловних, азиларних установа и њихово збрињавање у заједници, представља услов на путу искорењивања злостављања у Србији.

Србији и даље предстоји суштинско суочавање са проблемом положаја и заштите права лица лишених слободе, као и остваривање стандарда по којима ограничења права ових лица треба да буду најмања, неопходна и сразмерна легитимном циљу.

6.1. Полицијско задржавање

НПМ је током 2012. године обавио 41 посету полицијским станицама⁷² и полицији упутио преко 100 препорука за отклањање недостатака уочених током посета⁷³.

У Србији већина просторија за полицијско задржавање не испуњава важеће стандарде.

Неусловност постојећих просторија за полицијско задржавање оправдава се недостатком финансијских средстава за њихово уређивање. Заиста, адаптације тих просторија које су већином у сутеренима полицијских станица и углавном влажне, изискивале би неоправдано велика новчана средства. Финансијски оправдано би било да се просторије за полицијско задржавање формирају у деловима полицијских станица који нису руинирани и влажни, као и где је могуће без већих проблема обезбедити непосредан доток ваздуха и природне светлости.

Вишечасовно задржавање у неодговарајућим просторијама за полицијско задржавање може у свом континуитету довести до тортуре, а у сваком случају представља понижавајуће поступање.

У појединим полицијским станицама не постоје посебне просторије за полицијско задржавање, или се оне уопште не користе јер су неусловне, па се лица лишена слободе задржавају по канцеларијама, или се смештају у притворским јединицама затвора. Праксу вишечасовног, посебно целодневног задржавања у канцеларијама треба одмах прекинути. Смештање лица којима је одређено полицијско задржавање у притворским јединицама у затворима оправдава се тиме што су тамо бољи смештајни услови, упркос чињеници да су притворске јединице углавном пребукиране и неусловне, као и да то ствара како организационе, тако и безбедносне проблеме, а што може довести до угрожавања права задржаних лица, тако да би убудуће требало прекинути и са том праксом.

НПМ је утврдио да се у 24 полицијске станице користе посебне просторије за полицијско задржавање које, у већој или мањој мери, не испуњавају минималне стандарде. Упућене су препоруке да се у 9 полицијских станица потпуно обустави полицијско задржавање у постојећим просторијама одређеним за ту намену, из разлога што су потпуно неусловне, као и да се у 15 полицијских станица просторије за полицијско задржавање прилагоде важећим стандардима.⁷⁴

Просторије за полицијско задржавање треба да су довољно простране, да су површине најмање 6, препоручено 7 квадратних метара ако су намењене за смештај једног лица, односно најмање 4 квадратна метра по особи ако су намењене за смештај више лица; размак између зидова просторије мора бити најмање 2 метра, висина од пода до плафона најмање 2,5 метра, а уколико су мањих димензија могу се користити само ако боравак у њима не траје дуже од неколико сати, морају бити чисте, суве и проветрене, мора да постоји доток свежег ваздуха, треба да су осветљене како природним, тако и вештачким светлом, загрејане у складу са климатским приликама, опремљене креветом, душеком и довољним бројем ћебади; унутар просторија потребно је да постоји дугме аларма за позивање страже и контрола путем видео/аудио надзора којом се не нарушава приватност, у просторији не треба да постоје елементи који у редовном току ствари могу послужити за самоповређивање; задржаним лицима треба да је стално доступна текућа вода за пиће и одржавање хигијене, средства за хигијену и санитарни уређаји; потребно је обезбедити и простор за време на свежем ваздуху.⁷⁵

⁷² У Републици Србији постоји око 200 полицијских станица, у оквиру 27 полицијских управа

⁷³ Извештаји НПМ о посети Полицијским управама/станицама у 2012. години, са препорукама за отклањање недостатака, доступно на http://www.ombudsman.rs/nacionalni_mehanizam_za_preveniru_torture;

⁷⁴ Препоруке НПМ у извештајима о посети Полицијским управама/станицама у 2012. години, доступне су на http://www.ombudsman.rs/nacionalni_mehanizam_za_preveniru_torture;

⁷⁵ *ibid*

Положај појединих лица које је полиција лишила слободе под сумњом да су извршила одређено кривично дело додатно је погоршан тиме што су у јавности унапред означавани кривим, иако у том моменту није ни започео судски поступак за утврђивање њихове кривичне одговорности.

Уочени су случајеви да се у јавности, путем медија, повређује претпоставка невиности лица лишених слободе од стране полиције, тако да се ствара утисак да су криви за дело које им се ставља на терет иако њихова кривица не само да није утврђена правоснажном пресудом, него још нису ни изведени пред суд.

Наведено може уједно да представља и одређен притисак на поступајућег судију пред ког ће то лице лишено слободе у најскоријем року бити изведено ради евентуалног доношења одлуке о притвору, нарочито када такву тврдњу преко медија изрекне високи државни функционер.

Иако у поступању полиције није утврђено постојање тортуре као организоване и подстицане појаве од стране система, утврђени су појединачни случајеви тортуре.

Утврђено је да је повређено право на физички и психички интегритет лица лишеног слободе, јер је током његовог довођења и задржавања у полицији био изложен тортури. Описани случај је утврђен превасходно на основу постојеће документације достављене од стране полиције и затвора у ком је грађанин издржавао меру притвора. Наиме, приликом пријема тог лица на извршење мере притвора, од стране затворских служби и лекара констатоване су телесне повреде, док полиција није пружила ни један доказ да је то лице било повређено пре његовог лишавања слободе.

Полицији је упућена препорука да утврди одговорност полицијских службеника за тортуру и санкционише их; да у будућем поступању штити право свих лица на неповредивост психичког и физичког интегритета и предузима све расположиве мере у циљу заштите од тортуре; да се извини грађанину због незаконитог поступања полицијских службеника и да га обавести о могућностима остваривања права на накнаду штете и друга права.⁷⁶ О случају је обавештено недлежно тужилаштво, коме је по његовом накнадном захтеву достављена целокупна тражена документација.

Индикативно је да у овом случају службе унутрашње контроле, иако су испитивале случај, нису утврдиле било какве незаконитости.

Неопходно је појачати ефикасност интерних полицијских механизма у циљу појачане заштите лица лишених слободе од злостављања.

6.2. Извршење мере притвора

Реформа правосућа у Републици Србији још није дала очекиване резултате у области притвора.

Општи је утисак да се мера притвора олако изриче, у непримерено дугом трајању.

⁷⁶ Препорука Заштитника грађана бр. 12-2379/11, од 26.12.2012.г.

Током посета затечен је велики број лица који су у притвору веома дуго. Поступци у којима се утврђује њихова кривична одговорност, иако прописи налажу хитно поступање, трају по неколико година.

Положај притвореника је додатно погоршан тиме што представници органа власти и медији притворенике унапред означавају кривим, иако се њихова одговорност утврђује у поступку који се води против њих.

У јавности се, путем медија, често повређује претпоставка невиности притвореника, тако да се ствара утисак да су криви за дело које им се ставља на терет иако њихова кривица није утврђена правоснажном пресудом.

Наведено изазива оправдану сумњу да се на тај начин уједно повређује и право притвореника на правично суђење. Поставља се питање да ли је одлука поступајућег судије којом је одређен или продужен притвор донета под притиском уколико је уочи њеног доношења високи државни функционер преко медија тврдио да је то лице извршило дело, да постоји опасност од његовог бекства, као и да ће његово остајање на слободи узнемирити јавност.

Притвор у великом броју случајева представља својеврсну казну пре осуде.

НПМ је током 2012. године посетио 6 притворских јединица⁷⁷ и упутио 20 препорука за отклањање уочених недостатака.

На основу обављених посета, уочено је да је положај притвореника додатно погоршан тиме што смештајни и други животни услови притвореника углавном нису у складу са важећим стандардима, а ограничења која проистичу из потребе кривичног поступка углавном их доводе у неповољнији положај од лица на извршењу казне затвора.

Притворске јединице су углавном пренасељене, притвореницима углавном није омогућен простор у спаваоници од најмање осам кубних метара и четири квадратна метра. Поједини спавају на душецима на поду или троспратним креветима, што обесмишљава идеју о засебном лежају.

Велики број просторија притворских јединица је у лошем стању, неокречен и прљав; у многима је недовољан доток свежег ваздуха, што нарочито отежава положај непушача; у појединим просторијама је недовољан и доток природне светлости, а вештачко осветљење незадовољавајуће, у мери која не омогућује читање без штете по вид⁷⁸; мокри чворови су углавном руинирани, влажни, вода стално цури, санитарни уређаји су у лошем стању, нису опремљени средствима за одржавање хигијене.

Иако по важећим прописима притвореници имају право да сваког дана изван затворених просторија проводе најмање два сата, утврђени су и случајеви да им се омогућује и мање од сат времена дневно. Постојећа шеталишта углавном немају адекватне надстрешнице, подобне за заштиту од атмосферских падавина. Такође, нема довољно услова за физичке активности, посебно у време лоших временских прилика.

Положај притвореника је у одређеној мери тежи него положај осуђених на извршењу казне затвора, односно оних чија је кривица правоснажно утврђена, јер док велики део осуђених не проводе све време унутар спаваонице, притвореници су уобичајено по 23 сата закључани у ћелији. Осим тога, притвореницима није адекватно омогућено остваривање права на образовање и плаћени рад.

⁷⁷ Мера притвора се извршава у посебним притворским јединицама завода за извршење кривичних санкција

⁷⁸ Велики проблем је у Окружном затвору у Београду, највећој притворској јединици у Србији, у ком је уобичајено смештено преко 1000 притвореника, спаваонице већином немају прозоре тако да свеж ваздух и природно светло искључиво допиру кроз решетке из заједничког ходника.

Смештајни и други животни услови притвореника не испуњавају важеће стандарде.

Бројни су случајеви да грађанин проведе дуг период у притвору, а да не буде осуђен. Као сатисфакција, тим лицима се из буџета Републике Србије исплаћује накнада за време проведено у притвору. Недостатак је што систем ефикасног регресирања у Србији није установљен.

Посебно је тежак положај притвореница, које за разлику од притвореника, због њиховог малог броја ту меру већином издржавају у усамљењу.

Наведено доводи до тога да оно што се примењује као привремена или дисциплинска мера према осуђенима, представља уобичајени начин извршења мере притвора према притвореницама.

Утврђено је да се притворени малолетници смештају заједно са пунолетним притвореницима, не на основу тога што је судија за малолетнике утврдио да је то у њиховом најбољем интересу, већ преваходно из разлога недостатка смештајних капацитета.

Уочено је да се приликом смештаја притвореника не води рачуна о ранијој осуђиваности, тако да се притвореници који нису раније осуђивани уобичајено смештају у исте спаваонице са већ осуђиваним притвореницима, што није у складу са прописима.⁷⁹

6.3. Извршење кривичних санкција

НПМ је током 2012. године посетио 8 завода за извршења кривичних санкција (затвора)⁸⁰. Упућено је око 100 препорука за оклањање утврђених пропуста у раду и поступању.

На основу посета затворима, обављених током 2012. године, НПМ је уочио да у протеклом периоду није дошло до значајнијег унапређења стања.

Смештајни и други животни услови у затворима углавном нису у складу са прописима и важећим стандардима.⁸¹

Затвори у Србији су пренасељени. Постојећи капацитет затвора је недовољан за тренутно смештених око 10.000 лица (притвореника, осуђених, прекршајно кажњених, лица којима је изречена мера безбедности...), што доводи до појаве да значајном броју лица лишених слободе није омогућен простор у спаваоници од најмање осам кубних метара и четири квадратна метра. Поједини спавају на душецима на поду или троспратним креветима, што обесмишљава идеју о засебном лежају.

Последице амнестије су се крајем 2012. године осетиле у одређеном смањењу пренасељености капацитета затвора намењених осуђенима. Иако ће се по том основу осуђени отпуштати и у наредном периоду, за очекивати је да ће ефекти амнестије бити краткотрајни.

Недостаци постојећих заводских капацитета се огледају пре свега у томе што су поједини грађени почетком прошлог века, многи су у централним деловима градова, сходно томе нису прилагодљиви важећим стандардима. Велики број спаваоница је неодржан, у лошем стању. У појединим спаваоница не постоји непосредан доток ваздуха нити природне светлости, већ допире кроз заједнички ходник, а вештачко осветљење је углавном недовољно. Мокри чворови су углавном руинирани, влажни, са дотрајалим санитарним уређајима.

⁷⁹ Закон о извршењу кривичних санкција, члан 237. став 2.

⁸⁰ У Републици Србији има 29 затвора

⁸¹ Види извештај о посети НПМ КПЗ Сремска Митровица 71-161/12, од 05.11.2012. године

Великом броју лица лишених слободe се не омогућује довољно времена на свежем ваздуху, често је краће од сат времена дневно, иако прописи као минимум захтевају два сата. То је пре свега последица недостатка адекватног простора за шетњу. Постојећа шеталишта за осуђене углавном немају адекватне надстрешнице, подобне за заштиту од атмосферских падавина. Углавном не постоје одговарајуће просторије за физичке активности у условима атмосферских падавина.

Активни, индивидуални и колективни третмански рад васпитача са осуђеним лицима је недовољан. Осим тога, из разговора са васпитачима и руководиоцима затвора, стиче се утисак да је по постојећем систему разврставања, непримерено рестриктивна могућност да осуђени својим добрим понашањем пређу у повољнију васпитну групу. То у условима непостојања отпусних одељења, доводи до тога да се у великом броју случајева осуђени отпушта из затвора директно из затвореног одељења.

Програми који се сачињавају ради пружања социјалне подршке помоћи осуђенима након отпуштања су паушални, осуђени је након отпуштања препуштен сам себи, што појачава опасност да ће, као лице које није адекватно прилагођено животу ван затворских услова, у најкраћем року поново учинити кривично дело.

Велики број осуђених на вишегодишње казне затвора смештен је у скученим и неусловним просторијама, закључан по 23 сата дневно, без посла, обуке или образовања, без психо-социјалне подршке, без адекватне припреме за отпуст и постпеналног прихвата, што очигледно има за последицу високу стопу рецидивизма.

Уочено је да су лекарски прегледи по пријему у затвор површни, да се током првог лекарског прегледа не врши преглед свих телесних предела, да не постоје јединствени протоколи, да се углавном не обављају редовни лекарски прегледи осуђених у интервалима краћим од три месеца, као и да лекар болесне не прегледа свакодневно. У многим затворима је присуство лекара сведено на недовољних два сата дневно, с тим да током викенда и празника лекара у заводу уопште нема. Уобичајено је да терапије дели немедицинско особље. Присутна је појава да немедицинско особље присуствује лекарским прегледима и када то не захтева здравствени радник, чиме се повређује приватност осуђених и право на тајност података о њиховом здравственом стању.

Уочено је да се особама са инвалидитетом углавном не обезбеђује смештај и асистенција која одговара њиховим потребама. У појединим затворима просторије и мокри чворови нису прилагођени, недостају рампе, врата су преуска за пролаз колица. Посебан проблем је што се у заводима и даље смештају осуђени са тешким менталним поремећајима иако не постоје услови за њихово лечење и третман.

У једином затвору за жене, све осуђенице, без обзира на васпитну групу у коју су распоређене, као и све прекршајно кажњене жене на казну затвора, смештене су у капацитетима затвореног типа, опасаним високим зидовима⁸².

Иако у поступању затвора није утврђено постојање тортуре као организоване и подстицане појаве од стране система, утврђени су појединачни случајеви тортуре.

Почетком 2012. године утврђено је да су припадници службе за обезбеђење у Казнено - поправном заводу Пожаревац - Забела једном осуђеном лицу гуменом палицом нанели велики број видних телесних повреда. Повреде осуђеног нису биле евидентирание у службеним евиденцијама, нити је о њима обавештен управник завода.

⁸² Извештај НПМ о посети Казнено - поправном заводу за жене у Пожаревцу, са препорукама за отклањање недостатака, доступно на http://www.ombudsman.rs/nacionalni_mehanizam_za_preveniraju_torture;

Утврђено је да наведено представља незаконито и неправилно поступање, и то акт тортуре. Заводу је препоручено да утврди одговорност службених лица завода за насиље према том лицу за пропуштање евидентирања нанетих телесних повреда и пропуштање обавештавања управника завода, као и због тога што повређени осуђени није одведен на преглед код лекара.⁸³ Јавном тужилаштву је достављено обавештење о овом случају, са релевантном документацијом. Међутим, Заштитник грађана није обавештен о исходу поступка од стране надлежног јавног тужиоца.

Завод је потврдио наводе о повредама осуђеног, указујући да је немогуће утврдити ко је нанео повреде. Као разлог је наведено то што оштећени недовољно сарађује, као и то што сва службена лица „децидирано изјављују да нису они лично или било ко други из службе“ примењивали било које средство принуде према осуђеном лицу, као и да нико од лица лишених слободе није чуо ни видео да је поменути тучен.

Заводи за извршење кривичних санкција треба да обезбеде ефикасне механизме за спречавање злостављања и у том погледу установе систем објективне одговорности запослених, а надлежни државни органи су дужни да спроведу делотворну истрагу.⁸⁴

Током 2012. године утврђено је да Завод надлежним правосудним органима не доставља информацију о пријему у Завод лица са уочљивим телесним повредама за које постоје сазнања да је било злостављано.

Заводи за извршење кривичних санкција су обавезни да без одлагања обавештавају надлежне државне органе о сваком сазнању или сумњи да је лице у периоду од његовог лишавања слободе до пријема у завод било злостављано.⁸⁵

6.4. Задржавање особа са менталним сметњама у психијатријским болницама

НПМ је током 2012. године обавио четири посете психијатријским болницама, три најављене дневне и једну ненајављену, ноћну. Упућено је 25 препорука за усаглашавање постојећег стања са важећим прописима и стандардима.

Током посета, уочене су бројне негативне последице дугорочног задржавања особа са менталним сметњама у дислоцираним психијатријским болницама. По наводима лекара, пацијенти се не отпуштају из болница када престане потреба за болничким лечењем, јер у заједници није установљен систем који би им омогућио пружање неопходне здравствене заштите и социјалну подршку сходно њиховим потребама. У једној од великих психијатријских болница у Србији више од половине је на лечењу дуже од једне године, а њих преко сто дуже од 10 година⁸⁶. Поставља се питање да ли се може говорити о лечењу ако оно траје десет година или доживотно, или је пре у питању својеврстан азил. Пацијенти који су дуги низ година смештени у психијатријским болницама, потпуно изоштени из редовног социјалног окружења, многи закључани, временом губе социјалне и друге вештине и постају све мање способни за самосталан живот.

⁸³ Види препоруку Заштитника грађана 12-3630/12, од 31.01.2012. године

⁸⁴ *ibid*

⁸⁵ Види препоруку Заштитника грађана 12-2379/11, од 26.12.2012. године

⁸⁶ У Психијатријској болници у Вршцу смештено је око 800 пацијената од којих је 460 дуже од годину дана, а преко 110 дуже од 10 година. Посебно забрињава податак да само на психијатријским одељењима у тој болници годишње умре од 350 до 400 пацијената

Дугорочно задржавање пацијената у дислоцираним психијатријским болницама, посебно у смештајним условима који не испуњавају важеће стандарде само по себи – као систем може бити извор појединачних случајева тортуре, а у сваком случају представља нечовечно и понижавајуће поступање.

Смештајни услови у психијатријским болницама се разликују, како у оквиру једне болнице, тако и између болница. Поједини смештајни капацитети су у сасвим добром стању, нови или реновирани, одржавани, чисти, светли, проветрени, са мокрим чворовима у добром стању, спаваонице су декорисане, а нису превелике, довољан је размак између кревета, постељина је чиста, постоје простори за одлагање личних ствари. У другим капацитетима је ситуација по свим описаним аспектима потпуно другачија. Приметни су напори особља да створе што повољније животне услове, без обзира на расположива средства и стање у ком се објекти налазе.

Уочен је недостатак стручног медицинског особља; недостаци едукације средњег медицинског кадра; непостојање адекватних критеријума подобних за обезбеђење финансирања рада болница; недостаци радног ангажовања пацијената и исплате накнада за обављени рад; пацијенти нису довољно охрабрени да учествују у доношењу одлука релевантних за њихов боравак и лечење; особље наводи да недостаје служба за обезбеђење.

Утврђени су недостаци у поступку и евиденцијама везивања узнемираних/насилних пацијената. Упућене су препоруке да се везивање врши само ако контрола агресије није могла бити успостављена ни на један други медицински оправдан начин, да мора да представља крајњу меру, након што се показало да су мање рестриктивне мере неуспешне, да је одређује искључиво лекар, да се врши на прописан начин одговарајућим средствима везивања које онемогућује повређивање, да траје што краће и да се прекине чим применом других средстава и метода престане узнемиреност пацијента, да је здравствени радник све време у непосредном контакту са везаним пацијентом, те да везани пацијент није у истој просторији са осталим пацијентима. Осим тога потребно је да се о свим активностима током везивања и разлозима за њихово предузимање води уредна евиденција.

Утврђено је да у психијатријским болницама фармакотерапија представља основни метод лечења и да је приступ окупационој терапији, групној терапији, индивидуалној психотерапији, уметности, драми, музици и спорту, додатном образовању, често недовољан за већину пацијената, или није једнак за све пацијенте.

Упућена је препорука да се сви пацијенти укључе у програме психо-социјалне рехабилитације у складу са њиховим потребама, прилагођено њиховим могућностима, као и да се у том циљу обезбеде неопходни кадрови. Упућена је и препорука да се у психијатријским болницама спроведу активности усмерене ка информисању пацијената о њиховим правима (нпр. израда информатора – брошура), као и да се охрабре на коришћење правних средстава за заштиту права.

6.5. Задржавање особа у установама социјалне заштите

НПМ је током 2012. године обавио десет посета установама социјалне заштите стационарног типа, и то 5 установа за смештај особа са инвалидитетом и 5 установа за смештај старих, односно геронтолошких центара.

Током посета, уочени су бројни недостаци дугорочног задржавања деце са сметњама у развоју и одраслих особа са интелектуалним и менталним тешкоћама у дислоцираним установама социјалне заштите, азиларног карактера, у којима се те особе задржавају превасходно из разлога што у заједници није установљен ефикасан систем подобан да им пружи подршку у складу са њиховим потребама.

Значајан број корисника у стационарним установама социјалне заштите је потпуно изопштен из редовног социјалног окружења, па временом губе социјалне и друге вештине и постају све мање способни за самосталан живот. Наведено, узевши у обзир и смештајне услове који не испуњавају важеће стандарде, само по себи – као систем може бити извор појединачних случајева тортуре, а у сваком случају представља нечовечно и понижавајуће поступање.

Током посета установама социјалне заштите стационарног типа уочен је значајан број корисника који су у њима дугорочно лишени слободе (закључани и на други начин спутани), иако важећи прописи не предвиђају такву могућност. У том погледу, потребно је установити законски оквир, нарочито водећи рачуна о заштити основних људских права корисника.

У постојећој пракси смештања корисника у установе социјалне заштите стационарног типа примећена је непримерена узрочно-последична веза између лишавања пословне способности слободе и његовог смештања у установу. Када су у питању лица лишена пословне способности, у наредном периоду неопходно је узимати у обзир њихове ставове у погледу смештања у стационарну установу. Ако корисник није сагласан са својим смештањем у установу, он има статус лица лишеног слободе, те његово задржавање у установи мора имати законски основ.

Смештајни услови у установама социјалне заштите се разликују, како у оквиру једне установе, тако и између установа. Поједини смештајни капацитети су у сасвим добром стању, а поједини веома лоши. Особље указује на недостатке у систему финансирања рада установа. Приметан је недостатак особља најразличитијих профила, од неговатељица, преко медицинских сестара, васпитача, психолога и лекара. Недовољан број физијатара и физиотерапеута довео је до занемаривања потреба корисника који су непокретни.

Утврђени су недостаци у поступку и евиденцијама везивања узнемиренних/насилних корисника. У појединим установама утврђено је да се одређени корисници држе затворени у континуираној изолацији, усамљењу, без присуства и сталног надзора стручног особља, у неусловним просторијама, без приступа или уз отежан приступ текућој води и тоалету, што представља злостављање.

Приметне су активности на смањењу броја корисника, али тај поступак тече споро и усмерен је углавном на малолетнике.

Потребно је брже стварати услове да се што већи број корисника који су смештени у установама социјалне заштите стационарног типа збрине у заједници, што ближе својим породицама.

У извештајима НПМ о посетама домовима за стара лица и геронтолошким центрима ⁸⁷, указано је на неправилности које је потребно отклонити. Између осталог препоручено је да је циљу хуманијег односа према корисницима смештеним у једној од установа потребно уклонити бодљикаву жицу са ограде која је и без ње довољно висока и представља довољну заштиту објекта, односно са са улазне ограде; да је приликом пријема и смештаја корисника лишених пословне способности у дом за старе, потребно прибављање писмене сагласности (изјава) њихових старалаца; да је у циљу омогућавања доступности особља корисницима у собама у којима су смештени непокретни и полунепокретни корисници потребно сваком кориснику обезбедити адекватан механизам за позивање особља, а не да су корисници принуђени да их позивају куцањем или довикивањем.

⁸⁷ Извештаји НПМ о посети домовима за старе и пензионере Апатин, Мол, Футог и геронтолошке центре у Бечеју и на Бежанијској коси у Београду

6.6. Поступање према тражиоцима азила

НПМ је током 2012. године посветио пажњу и поступању надлежних органа према лицима која су изразила намеру да траже азил у Републици Србији, која по том основу имају право на смештај у центрима за азил.

Током 2012. године НПМ је обавио две посете Центру за азил у Боговађи, који је под надлежношћу Комесаријата за избеглице и миграције. Уочени су одређени пропусти у поступању.

У дворишту Центра за азил у Боговађи затечене су породице са малом децом којима из разлога недостатка смештајних капацитета није омогућен смештај унутар објекта Центра.

Упућене су препоруке за отклањање уочених недостатака. У поступку оствареног дијалога са представницима Комесаријата, уочени су напори за проширење капацитета за смештај тражилаца азила, што је у одређеној мери остварено крајем 2012. године.

НПМ ће наставити да прати поступање према тражиоцима азила, којим поводом је успоставио сарадњу са Полицијом, Комесаријатом и УНЦХР у Србији.

6.7. Прихват повратника у поступку реадмисије

НПМ је током 2012. године обавио четири посете аеродрому „Никола Тесла“, ради утврђивања чињеница о поступању према лицима која се враћају у Републику Србију, по основу одлуке надлежних власти држава са којима Србија има закључене споразуме о реадмисији.

Током посета уочено је да полицијски службеници након слетања авиона сачекују групе повратника, којима одмах, на језику који разумеју, указују на њихова права и поступак остваривања. Уколико је потребно без одлагања се омогућује хитна здравствена заштита. Након тога се обављају разговори у просторијама Канцеларије за реадмисију Комесаријата за избеглице и миграције. Том приликом прикупљају се основни лични и здравствени подаци повратника уз поштовање њихове сагласности за давањем истих, пружају им се информације о процесу реадмисије и њиховим правима и обавезама, попуњавају упитник о стању њихових потреба како би им се у наредном периоду пружила потребна помоћ и самим тиме унапредила реинтеграција. Омогућава им се контакт телефоном са родбином и пријатељима, појашњава им се да се могу обратити Повереништву за миграције и другим службама на локалном нивоу, ради даље помоћи. У случају да немају новчаних средстава за превоз до пребивалишта обезбеђује им се превоз. Повратници који у Србији немају породицу или било који други вид подршке и смештаја упућују се у Центре за интервентни прихват, који су оформљени у Шапцу, Белој Паланци и Зајечару. У Центрима је обезбеђен смештај и исхрана, у трајању до 14 дана.

Сва службена лица на аеродрому „Никола Тесла“ у Београду (представници Станице пограничне полиције и Канцеларије за реадмисију Комесаријата за избеглице и миграције) остварила су пуну сарадњу са тимом НПМ и пружила све тражене информације.

На основу утврђеног стања није уочен било који облик злостављања према лицима враћеним у поступку реадмисије.

7. Опште препоруке НПМ / 2012.г.

1. Сви државни органи, дужни су у складу са својом надлежношћу предузму све расположиве мере ради спречавања настанка случајева злостављања, да брижљиво испитају сваку околност која указује на постојање злостављања, да на одговарајући начин санкционишу како починиоце, тако и објективно одговорне, као и да жртви пруже одговарајућу сатисфакцију.
2. Неопходно је да Сектор унутрашње контроле Министарства унутрашњих послова у свом будућем раду брижљивије разматра све релевантне чињенице и објективније утврђује одговорност полицијских службеника у случајевима мучења или било ког другог облика злостављања. Министарство унутрашњих послова мора повећати ефикасност постојећих интерних контролних механизма.
3. Министарство унутрашњих послова мора без даљег одлагања да просторије за полицијско задржавање усклади са важећим прописима и стандардима, јер вишечасовно задржавање грађана у неусловним просторијама представља злостављање.
4. Полиција у објављеним саопштењима, односно полицијски руководиоци и службеници у изјавама за јавност, неће повређивати претпоставку невиности грађана, односно јавно квалификовати да су поједина лица извршила одређена кривична дела ако то још није утврђено правноснажном пресудом суда
5. Целисходнијом применом постојећих прописа потребно је да се унапреди извршење мере притвора, предупређењем олаког изрицања, често у непримерено дугом трајању, тако да убудуће, узевши у обзир и лоше смештајне и друге животне услове, притвор више не представља својеврсну казну пре осуде.
6. Неопходно је решити проблем пренасељеног Окружног затвора у Београду, највеће притворске јединице у Србији, који је недговарајуће архитектуре и руниран, а чији се значајан део непримерено користи за становање породица садашњих и бивших радника затвора.
7. Потребно је донети Закон о пробацији, у циљу заштите друштва од криминалитета, ресоцијализације извршилаца кривичних дела и њихове реинтеграције у заједницу, као и ради пружања помоћи жртвама, оштећенима и њиховим породицама;
8. Потребно је да се изврше неопходне адаптације смештајних капацитета затвора у циљу усклађивања постојећих услова са важећим прописима и стандардима;
9. Потребно је да се унапреде постојећи подзаконски прописи који се односе на третман осуђених, пре свега у циљу: остваривања интензивног активног третманског рада са осуђенима; функционалног и стимулативног разврставања и доделе посебних права осуђених; спровођења делотворне припреме за отпуст осуђених у оквиру посебних отпусних јединица; као и ради ефикасног постпеналног прихвата који ће омогућити реинтеграцију осуђених по њиховом отпусту.
10. Служба за здравствену заштиту, односно лекар у заводу, треба да се кадровски измести из система извршења кривичних санкција. Здравствену заштиту у затворима треба да обезбеђује медицинско особље под ингеренцијом Министарства здравља.
11. Осуђене са тешким менталним поремећајима неопходно је изместити из редовних затворских услова у Специјалну затворску болницу, стационарну здравствену јединицу унутар завода у којој постоје услови за њихово лечење и третман, или у другу одговарајућу здравствену установу.

12. Министарство правде и државне управе треба да спроведе мере које ће предупредити настанак појаве злостављања у заводима за извршење кривичних санкција. Ради тога, нужно је постојећи интерни контролни механизам (Одељење за надзор) изместити из Управе за извршење кривичних санкција тако да надзор над радом Управе као целине врши посебна организациона јединица Министарства правде и државне управе;
13. Потребно је да се без одлагања донесе Закон о заштити особа са менталним сметњама и измене одредбе Закона о ванпарничном поступку које се односе на задржавање особа са менталним сметњама у стационарним установама, у складу са правилима међународног права и важећим стандардима, нарочито Стратегијом развоја заштите менталног здравља којом је одређено да лечење и збрињавање тих особа треба да се одвија у заједници, што ближе породици оболеле особе.
14. Прекинути са праксом држања у дугорочној изолацији корисника смештених у установама социјалне заштите; интензивирати активности на њиховом измештању из тих азиларних установа и њиховом збрињавању уз сваковрсну подршку у заједници.

8. План рада НПМ за 2013. г.

Планом за 2013. годину предвиђено је да се обави исти број посета установама као у 2012. години, с тим да ће се посебна пажња усмерити на системско праћење положаја малолетника, жена, ЛГБТ особа и особа са инвалидитетом лишених слободе.

Поједине посете ће бити редовне, односно посете установама које у претходном периоду нису биле посећене, неке ће бити контролне (*follow up*) у циљу праћења извршења упућених препорука, поједине посете ће бити тематске, а по потреби ће се спроводити и ванредне (*ad hoc*) посете.

Интензивираће се обављање ненајављених посета, неке од њих ће бити ноћне.

За потребе рада НПМ у 2013. години у буџету Заштитника грађана предвиђена су средства у нивоу 2012. године.

9. Дистрибуција / разматрање Извештаја НПМ за 2012. г.

Извештај НПМ о раду у 2012. години Заштитник грађана ће доставити Народној скупштини Републике Србије и надлежним министарствима.

Надлежни државни органи дужни су да размотре препоруке НПМ и ступе у дијалог с њим у вези с могућим мерама имплементације.⁸⁸

Заштитник грађана ће објавити овај Извештај на својој интернет страници⁸⁹.

Државе чланице Опционог протокола обвезне су да објаве и дистрибуирају годишње извештаје НПМ.⁹⁰

Извештај НПМ о раду у 2012. години Заштитник грађана ће доставити Поткомитету УН за превенцију тортуре и релевантним међународним организацијама.

⁸⁸ Опциони протокол, члан 22.

⁸⁹ <http://www.ombudsman.rs/>

⁹⁰ Опциони протокол, члан 23.

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

II ПОСЕБНИ ДЕО

ПРЕПОРУКЕ УПУЋЕНЕ ОРГАНИМА ВЛАСТИ У 2012. ГОДИНИ

Препоруке полицији

Полицијска управа Зрењанин¹:

На свим просторијама за задржавање заменити постојеће металне плоче решетком - мрежом која пропушта дневну светлост и свеж ваздух у већем обиму.

Поставити грејна тела у просторијама за задржавање у седишту ПУ Зрењанин и на тај начин обезбедити њихову примерену загрејаност у зимским условима.

Ради заштите приватности унапредити систем видео надзора у просторијама за задржавање у седишту ПУ на тај начин што на контролном монитору део око чувавца неће бити јасно видљив него замућен, уз задржавање постојећег квалитета видео надзора и очувања безбедности.

У просторије за задржавање увести механизам за позивање полицијских службеника

Омогућити задржаним лицима коришћење чисте ћебади.

Омогућити задржаним лицима један оброк најкасније у року од 6 сати од момента лишења слободе, а у случају да задржавање траје дуже од 12 сати, задржаном лицу ће се обезбедити три obroка дневно (доручак, ручак и вечера).

¹ Извештај о посети ПУ Зрењанин, од фебруара 2012. године, бр. 71-20/12

Унутар просторија за задржавање у седишту ПУ Зрењанин инсталирати славине за текућу воду (*водећи рачуна да славина не представља ризик за повређивање или оштећење*), или задржаним лицима омогућити довољне количине воде за пиће у оригиналној пластичној амбалажи.

Установити посебну евиденција о обиласцима задржаних лица од стране полицијских службеника у коју ће се уносити подаци о физичком стању у коме се лице налази као и подаци о доношењу воде и хране.

Омогућити да летак са обавештењем о правима поред на српском и енглеском језику, буде доступан и на језицима националних мањина које живе на територији коју покрива Полицијска управа. Задржано лице треба да потпише наведено обавештење у два примерка од којих један задржава лице лишено слободе, а друго полиција.

Полицијска станица Житиште²:

У просторије за задржавање увести механизам за позивање полицијских службеника.

Просторије за задржавање покрити системом видео надзора и обезбедити записивање и архивирање снимљеног материјала, а из разлога заштите безбедности задржаних лица и смањења ризика од насиља и других догађаја који могу угрозити сигурност.

Обезбедити адекватан доток светлости уклањањем постојеће заштитне металне маске изнад улазних врата у просторију и заменити је са рашетком – мрежом подобном за пропуштање вештачке светлости у довољној мери.

Окречити просторије, офарбати улазна врата и поправити подове у обе просторије

Редовно одржавати хигијену тоалета и на тај начин обезбедити да задржана лица обављају физиолошке потребе у чистим и пристојним условима

Омогућити задржаним лицима један оброк најкасније у року од 6 сати од момента лишења слободе, а у случају да задржавање траје дуже од 12 сати, задржаном лицу ће се обезбедити три obroка дневно (доручак, ручак и вечера). Такође је потребно обезбедити довољне количине воде за пиће у оригиналној пластичној амбалажи.

Установити посебну евиденцију о обиласцима задржаних лица од стране полицијских службеника у коју ће се уносити подаци о физичком стању у коме се лице налази као и подаци о доношењу воде и хране.

Поставити грејна тела у просторијама за задржавање и на тај начин обезбедити њихову примерену загрејаност у зимским условима.

Потребно је уручити летак са обавештењем о правима свим задржаним лицима а не само задржаним због сумње на извршење кривичних дела по Законнику о кривичном поступку. Летак са обавештењем о правима поред на српском и енглеском језику, треба да буде доступан и на језицима националних мањина које живе на територији коју покрива Полицијска станица. Задржано лице треба да потпише наведено обавештење у два примерка од којих један задржава лице лишено слободе а друго полиција.

Полицијска станица Сечањ³:

У просторије за задржавање увести механизам за позивање полицијских службеника.

Просторије за задржавање покрити системом видео надзора и обезбедити записивање и архивирање снимљеног материјала, а из разлога заштите безбедности задржаних лица и смањења ризика од насиља и других догађаја који могу угрозити сигурност.

Обезбедити адекватан доток светлости и ваздуха уклањањем постојеће заштитне металне маске на прозорима и заменити је са рашетком – мрежом подобном за пропуштање светлости и ваздуха у довољној мери.

Омогућити задржаним лицима један оброк најкасније у року од 6 сати од момента лишења слободе, а у случају да задржавање траје дуже од 12 сати, задржаном лицу ће се обезбедити три obroка дневно (доручак, ручак и вечера). Такође је потребно обезбедити довољне количине воде за пиће у оригиналној пластичној амбалажи.

Летак са обавештењем о правима поред на српском и енглеском језику, треба да буде доступан и на језицима националних мањина које живе на територији коју покрива Полицијска станица. Задржано лице треба да потпише наведено обавештење у два примерка од којих један задржава лице лишено слободе а друго полиција.

Полицијска станица Нови Бечеј⁴:

У просторије за задржавање увести механизам за позивање полицијских службеника.

Просторије за задржавање покрити системом видео надзора и обезбедити записивање и архивирање снимљеног материјала, а из разлога заштите безбедности задржаних лица и смањења ризика од насиља и других догађаја који могу угрозити сигурност.

Редовно одржавати хигијену тоалета и на тај начин обезбедити да задржана лица обављају физиолошке потребе у чистим и пристојним условима

Омогућити задржаним лицима један оброк најкасније у року од 6 сати од момента лишења слободе, а у случају да задржавање траје дуже од 12 сати, задржаном лицу ће се обезбедити три obroка дневно (доручак, ручак и вечера). Такође је потребно обезбедити довољне количине воде за пиће у оригиналној пластичној амбалажи.

Установити посебну евиденцију о обиласцима задржаних лица од стране полицијских службеника у коју ће се уносити подаци о физичком стању у коме се лице налази као и подаци о доношењу воде и хране.

Потребно је уручити летак са обавештењем о правима свим задржаним лицима а не само задржаним због сумње на извршење кривичних дела по Законику о кривичном поступку. Поред летка о правима на српском и енглеском језику, исти треба да буде доступан и на језицима националних мањина које живе на територији коју покрива Полицијска станица. Задржано лице треба да потпише наведено обавештење у два примерка од којих један задржава лице лишено слободе, а друго полиција.

³ Извештај о раду ПО Сечањ за фебруар 2012. године, бр. 71/2012.

Неопходно је из свих полицијских просторија у којима се могу држати или саслушавати лица, одмах уклонити све нестандартне предмете који могу бити подобни за затрашивање и наношење телесних повреда. Сав доказни материјал који се односи на предмете у истрази обавезно мора бити на одговарајући начин обележен, евидентиран и одлаган и чуван у засебном складишном простору.

Полицијска станица Нова Црња⁵:

У просторији за задржавање увести механизам за позивање полицијских службеника.

Просторије за задржавање покрити системом видео надзора и обезбедити записивање и архивирање снимљеног материјала, а из разлога заштите безбедности задржаних лица и смањења ризика од насиља и других догађаја који могу угрозити сигурност.

Уместо отвора на зиду уградити прозор који ће омогућити доток природне светлости и проветравање.

Уклонити или заштитити цев која се простира дуж таванице тако да не може да послужи за споповређивање лица лишених слободе

Редовно одржавати хигијену тоалета и на тај начин обезбедити да задржана лица обављају физиолошке потребе у чистим и пристојним условима

Омогућити задржаним лицима један оброк најкасније у року од 6 сати од момента лишења слободе, а у случају да задржавање траје дуже од 12 сати, задржаном лицу ће се обезбедити три obroка дневно (доручак, ручак и вечера). Такође је потребно обезбедити довољне количине воде за пиће у оригиналној пластичној амбалажи.

Установити посебну евиденцију о обиласцима задржаних лица од стране полицијских службеника у коју ће се уносити подаци о физичком стању у коме се лице налази као и подаци о доношењу воде и хране.

Потребно је уручити летак са обавештењем о правима свим задржаним лицима а не само задржаним због сумње на извршење кривичних дела по Законнику о кривичном поступку. Поред летка о правима на српском и енглеском језику, исти треба да буде доступан и на језицима националних мањина које живе на територији коју покрива Полицијска станица. Задржано лице треба да потпише наведено обавештење у два примерка од којих један задржава лице лишено слободе а друго полиција.

Полицијска управа Јагодина⁶:

Унутар просторија за задржавање у седишту ПУ Јагодина инсталираће се славине за текућу воду (*водећи рачуна да славина не представља ризик за повређивање или оштећење - по моделу постојећих испирача за тоалет*), или ће се задржаним лицима омогућавати довољне количине воде за пиће у оригиналној пластичној амбалажи.

ПУ Јагодина ће задржаним лицима омогућити један оброк најкасније у року од 6 сати од момента лишења слободе, а у случају да задржавање траје дуже од 12 сати, задржаном лицу ће се обезбедити три obroка дневно (доручак, ручак и вечера).

⁵ Извештај о посети ПС Нова Црња од фебруар 2012. године, бр. 71/37/12

ПУ Јагодина ће постављањем грејних тела у просторијама за задржавање у седишту ПУ Јагодина обезбедити њихову примерену загрејаност у зимским условима.

ПУ Јагодина ће у просторијама за полицијско задржавање инсталирати дугме електричног звона за позивање дежурног полицијског службеника.

У седишту ПУ Јагодина ће се водити посебна евиденција о обиласцима задржаних лица од стране полицијских службеника, посебно подаци о доношењу воде, евентуално хране.

ПУ Јагодина ће унапређењем система видео надзора у просторијама за задржавање у седишту ПУ обезбедити приватност задржаних лица, на тај начин што део око WC шоље неће бити јасно видљив, уз задржавање постојећег квалитета видео надзора и очувања безбедности.

ПУ Јагодина ће унапредити система чувања одузетих предмета од задржаних лица, на тај начин што ће формирати посебно сместиште које се закључава, а у ком ће се обезбедити предмети који су привремено одузети од задржаних лица.

О привременом одузимању предмета од задржаних лица водиће се посебна евиденција.

ПУ Јагодина ће у будућем раду у решењима о задржавању као почетак задржавања уносити време лишења слободе, а не време доношења решења о задржавању.

СПИ Јагодина:

У СПИ Јагодина ће се спровести доле наведене препоруке имајући у виду све напред наведене које се односе на просторије за задржавање у седишту ПУ Јагодина:

Унутар просторија за задржавање инсталирати славину за текућу воду, или задржаним лицима омогућавати довољне количине воде за пиће у оригиналној пластичној амбалажи;

Задржаним лицима омогућити један оброк најкасније у року од 6 сати од момента лишења слободе

Инсталирати дугме електричног звона за позивање дежурног полицијског службеника

Водити посебну евиденцију о обиласцима задржаних лица од стране полицијских службеника, посебно подаци о доношењу воде, евентуално хране.

Унапредити систем видео надзора у просторији за задржавање - обезбедити приватност задржаних лица, на тај начин што део око WC шоље неће бити јасно видљив, уз задржавање постојећег квалитета видео надзора и очувања безбедности.

Полицијска станица Ћуприја⁷:

Унутар просторија за задржавање у ПС Ћуприја инсталираће се славине за текућу воду (*водећи рачуна да славина не представља ризик за повређивање или оштећење - по моделу постојећих испирача за тоалет*), или ће се задржаним лицима омогућавати довољне количине воде за пиће у оригиналној пластичној амбалажи.

ПС Ћуприја ће задржаним лицима омогућити један оброк најкасније у року од 6 сати од момента лишења слободе, а у случају да задржавање траје дуже од 12 сати, задржаном лицу ће се обезбедити три obroка дневно (доручак, ручак и вечера).

ПС Ћуприја ће у просторијама за полицијско задржавање инсталирати дугме електричног звона за позивање дежурног полицијског службеника.

У ПС Ћуприја ће се водити посебна евиденција о обиласцима задржаних лица од стране полицијских службеника, посебно подаци о доношењу воде, евентуално хране.

ПУ Ћуприја ће унапређењем система видео надзора у просторијама за задржавање у ПС обезбедити приватност задржаних лица, на тај начин што део око WC шоље неће бити јасно видљив, уз задржавање постојећег квалитета видео надзора и очувања безбедности.

ПС Ћуприја ће у просторији за полицијско задржавање поставити обавештење да је просторија под видео надзором.

ПУ Ћуприја ће унапредити система чувања одузетих предмета од задржаних лица, на тај начин што ће формирати посебно сместиште које се закључава, а у ком ће се обезбедити предмети који су привремено одузети од задржаних лица.

О привременом одузимању предмета од задржаних лица водиће се посебна евиденција.

У будућем раду у решењима о задржавању као почетак задржавања уносиће се време лишења слободе, а не време доношења решења о задржавању.

Полицијска станица Деспотовац⁸:

У згради ПС Деспотовац неће се спроводити полицијско задржавање док се не обезбеде просторије за полицијско задржавање које испуњавају важеће стандарде.

Полицијска станица Параћин⁹:

Унутар просторија за задржавање у ПС Параћин инсталираће се славине за текућу воду (*водећи рачуна да славина не представља ризик за повређивање или оштећење - по моделу постојећих испирача за тоалет*), или ће се задржаним лицима омогућавати довољне количине воде за пиће у оригиналној пластичној амбалажи.

ПС Параћин ће постављањем грејних тела у просторији за задржавање обезбедити њену примерену загрејаност у зимским условима.

ПС Параћин ће задржаним лицима омогућити један оброк најкасније у року од 6 сати од момента лишења слободе, а у случају да задржавање траје дуже од 12 сати, задржаном лицу ће се обезбедити три obroка дневно (доручак, ручак и вечера).

ПС Параћин ће у просторијама за полицијско задржавање инсталирати дугме електричног звона за позивање дежурног полицијског службеника.

У ПС Параћин ће се водити посебна евиденција о обиласцима задржаних лица од стране полицијских службеника, посебно подаци о доношењу воде, евентуално хране.

ПС Параћин ће у просторији за полицијско задржавање поставити обавештење да је просторија под видео надзором.

⁸ Извештај о посети ПС Деспотовац од марта 2012. године, бр. 71.41/12

ПС Параћин ће из просторија за задржавање или испитивање лица уклонити све предмете који не припадају стандардној опреми а предмете који су одузети током криминалистичке истраге биће евидентирани у посебној књизи евиденција, прописно обележени (уз назнаку случаја на који се односе) и складиштени на издвојеном месту предвиђеном за то.

ПС Параћин ће убудуће, одмах пошто задржаним лицима саопште њихова права, то и констатовати у службеном записнику о задржавању лица, а што ће задржано лице потврдити својим потписом.

Полицијска станица Свилајнац¹⁰:

У постојећој просторији за полицијско задржавање у ПС Свилајнац неће се спроводити полицијско задржавање, већ ће се обезбедити посебне просторије за полицијско задржавање које испуњавају важеће стандарде.

У згради ПС Свилајнац неће се спроводити полицијско задржавање док се не обезбеде просторије за полицијско задржавање које испуњавају важеће стандарде.

Полицијска управа Зајечар¹¹:

Унутар просторија за задржавање у седишту ПУ Зајечар инсталираће се славине за текућу воду (*водећи рачуна да славина не представља ризик за повређивање или оштећења*), или ће се задржаним лицима омогућавати довољне количине воде за пиће у оригиналној пластичној амбалажи.

ПУ Зајечар ће задржаним лицима омогућити један оброк најкасније у року од 6 сати од момента лишења слободе, а у случају да задржавање траје дуже од 12 сати, задржаном лицу ће се обезбедити три obroка дневно (доручак, ручак и вечера).

ПУ Зајечар ће у просторијама за полицијско задржавање инсталирати дугме електричног звона за позивање дежурног полицијског службеника.

У седишту ПУ Зајечар ће се водити посебна евиденција о обиласцима задржаних лица од стране полицијских службеника, посебно подаци о доношењу воде, евентуално хране.

ПУ Зајечар ће унапређењем система видео надзора у просторијама за задржавање у седишту ПУ обезбедити приватност задржаних лица, на тај начин што део око WC шоље неће бити јасно видљив, уз задржавање постојећег квалитета видео надзора и очувања безбедности.

ПУ Зајечар ће у сарадњи са ОЗ Зајечар унапредити одржавање хигијене у погледу постељине коју користе лица којима је одређено полицијско задржавање тако што ће се тим лицима обезбедити чиста постељина и остали задовољавајући хигијенски услови боравка.

ПУ Зајечар ће унапредити система чувања одузетих предмета од задржаних лица тако што исти обавезно морају бити на одговарајући начин обележени, евидентирани, одлагани и чувани у засебном складишном простору који се закључава.

¹⁰ Извештај о посети ПС Свилајнац од марта 2012. године бр 71-40/12

Полицијска станица Сокобања¹²:

ПС Сокобања ће у просторији за полицијско задржавање поставити обавештење да је просторија под видео надзором.

Унутар просторија за задржавање у ПС Сокобања инсталираће се славине за текућу воду или ће се задржаним лицима омогућавати довољне количине воде за пиће у оригиналној пластичној амбалажи.

ПС Сокобања ће задржаним лицима омогућити један оброк најкасније у року од 6 сати од момента лишења слободе, а у случају да задржавање траје дуже од 12 сати, задржаном лицу ће се обезбедити три obroка дневно (доручак, ручак и вечера).

ПС Сокобања ће у просторијама за полицијско задржавање инсталирати дугме електричног звона за позивање дежурног полицијског службеника.

Полицијска станица Књажевац¹³:

У постојећој просторији за полицијско задржавање у ПС Књажевац неће се спроводити полицијско задржавање.

У ПС Књажевац ће се обезбедити посебна просторија за полицијско задржавање која испуњава важеће стандарде.

Полицијска станица Бољевац¹⁴:

У постојећој просторији за полицијско задржавање у ПС Бољевац неће се спроводити полицијско задржавање.

У ПС Бољевац ће се обезбедити посебна просторија за полицијско задржавање која испуњава важеће стандарде.

Полицијска управа Бор¹⁵:

Унутар просторија за задржавање у седишту ПУ Бор инсталираће се славине за текућу воду (*водећи рачуна да славина не представља ризик за повређивање или оштећење*), или ће се задржаним лицима омогућавати довољне количине воде за пиће у оригиналној пластичној амбалажи.

ПУ Бор ће задржаним лицима омогућити један оброк најкасније у року од 6 сати од момента лишења слободе, а у случају да задржавање траје дуже од 12 сати, задржаном лицу ће се обезбедити три obroка дневно (доручак, ручак и вечера).

ПУ Бор ће у просторијама за полицијско задржавање инсталирати дугме електричног звона за позивање дежурног полицијског службеника.

У седишту ПУ Бор ће се водити посебна евиденција о обиласцима задржаних лица од стране полицијских службеника, посебно подаци о доношењу воде, евентуално хране.

¹² Извештај о посети ПС Сокобања, од маја 2012. године, бр. 71-86/12

¹³ Извештај о посети ПС Књажевац, од маја 2012. године, бр. 71-85/12

¹⁴ Извештај о посети ПС Бољевац, од маја 2012. године, бр. 71-87/12

ПУ Бор ће у сарадњи са ОЗ Зајечар унапредити одржавање хигијене у погледу постељине коју користе лица којима је одређено полицијско задржавање тако што ће се тим лицима обезбедити чиста постељина и остали задовољавајући хигијенски услови боравка.

Полицијска станица Неготин¹⁶:

У ПС Неготин обезбедиће се чисте и суве просторије са примереним санитарним уређајима, у којима је обезбеђена приватност, тако што ће се извршити неопходне адаптације постојећег тоалета.

Унутар просторија за задржавање у ПС Неготин инсталираће се славине за текућу воду (*водећи рачуна да славина не представља ризик за повређивање или оштећење*), или ће се задржаним лицима омогућавати довољне количине воде за пиће у оригиналној пластичној амбалажи.

ПС Неготин ће задржаним лицима омогућити један оброк најкасније у року од 6 сати од момента лишења слободе, а у случају да задржавање траје дуже од 12 сати, задржаном лицу ће се обезбедити три obroка дневно (доручак, ручак и вечера).

ПС Неготин ће постављањем грејних тела у просторији за задржавање обезбедити њену примерену загрејаност у зимским условима.

ПС Неготин ће у просторијама за полицијско задржавање инсталирати дугме електричног звона за позивање дежурног полицијског службеника.

У ПС Неготин ће се водити посебна евиденција о обиластима задржаних лица од стране полицијских службеника, посебно подаци о доношењу воде, евентуално хране.

Полицијска станица Мајданпек¹⁷:

У згради ПС Мајданпек ће се обезбедити просторије за полицијско задржавање које испуњавају важеће стандарде.

Полицијска станица Кладово¹⁸:

У згради ПС Кладово ће се извршити реконструкција постојећих просторија за задржавање, тако што ће се формирати просторије за задржавање у површини сагласној важећим стандардима, са лежајем опремљеним душеком и ћебетом, са мокрим чвором - славином за текућу воду и сигурносном WC шољом (испирач уградити у зид - тако да нема истурених делова), са природним или вештачким осветљењем и проветравањем, са грејним телом, са дугметом електричног звона за позивање дежурног полицијског службеника и камером за видео надзор тако постављеном да се не нарушава приватност задржаног лица.

До реконструкције просторија, односно њиховог усклађивања са важећим стандардима, исте се неће користити за полицијско задржавање.

¹⁶ Извештај о посети ПС Неготин, од маја 2012. године, бр. 71-98/12

¹⁷ Извештај о посети ПС Мајданпек, од маја 2012. године, бр. 71-00/12

Полицијска управа Ужице¹⁹:

Унутар просторија за задржавање у седишту ПУ Ужице инсталираће се славине за текућу воду (*водећи рачуна да славина не представља ризик за повређивање или оштећења*), или ће се задржаним лицима омогућавати довољне количине воде за пиће у оригиналној пластичној амбалажи.

ПУ Ужице ће задржаним лицима омогућити један оброк најкасније у року од 6 сати од момента лишења слободе, а у случају да задржавање траје дуже од 12 сати, задржаном лицу ће се обезбедити три obroка дневно (доручак, ручак и вечера).

ПУ Ужице ће у просторијама за полицијско задржавање инсталирати дугме електричног звона за позивање дежурног полицијског службеника.

У седишту ПУ Ужице ће се водити посебна евиденција о обиласцима задржаних лица од стране полицијских службеника, посебно подаци о доношењу воде, евентуално хране.

ПУ Ужице ће унапређењем система видео надзора у просторијама за задржавање у седишту ПУ Ужице обезбедити приватност задржаних лица, на тај начин што део око WC шоље неће бити јасно видљив, уз задржавање постојећег квалитета видео надзора и очувања безбедности.

ПУ Ужице ће у просторији за полицијско задржавање поставити обавештење да је просторија под видео надзором.

Полицијска станица Пожега²⁰:

Унутар просторија за задржавање у ПС Пожега инсталираће се славине за текућу воду (*водећи рачуна да славина не представља ризик за повређивање или оштећења*), или ће се задржаним лицима омогућавати довољне количине воде за пиће у оригиналној пластичној амбалажи.

ПС Пожега ће задржаним лицима омогућити један оброк најкасније у року од 6 сати од момента лишења слободе, а у случају да задржавање траје дуже од 12 сати, задржаном лицу ће се обезбедити три obroка дневно (доручак, ручак и вечера).

ПС Пожега ће у просторијама за полицијско задржавање инсталирати дугме електричног звона за позивање дежурног полицијског службеника.

ПС Пожега ће постављањем грејних тела у просторији за задржавање обезбедити њену примерену загрејаност у зимским условима.

Полицијска станица Косјерић²¹:

Унутар просторија за задржавање у седишту ПС Косјерић инсталираће се славине за текућу воду (*водећи рачуна да славина не представља ризик за повређивање или оштећења*), или ће се задржаним лицима омогућавати довољне количине воде за пиће у оригиналној пластичној амбалажи.

ПС Косјерић ће задржаним лицима омогућити један оброк најкасније у року од 6 сати од момента лишења слободе, а у случају да задржавање траје дуже од 12 сати, задржаном лицу ће се обезбедити три obroка дневно (доручак, ручак и вечера).

¹⁹ Извештај о посети ПУ Ужице, од јула 2012. године, бр. 71-118/12

²⁰ Извештај о посети ПС Пожега, од јула 2012. године, бр. 71-119/12

ПС Косјерић ће у просторији за полицијско задржавање инсталирати дугме електричног звона за позивање дежурног полицијског службеника.

ПС Косјерић ће просторију за полицијско задржавање покрити системом видео надзора и обезбедити записивање и архивирање снимљеног материјала, а из разлога заштите безбедности задржаних лица и смањења ризика од насиља и других догађаја који могу угрозити сигурност.

У ПС Косјерић ће се водити посебна евиденција о обиласцима задржаних лица од стране полицијских службеника, посебно подаци о доношењу воде, евентуално хране.

ПС Косјерић ће постављањем грејних тела у просторијама за задржавање обезбедити њихову примерену загрејаност у зимским условима.

Полицијска станица Чајетина²²:

У згради ПС Чајетина ће се обезбедити просторије за полицијско задржавање које испуњавају важеће стандарде.

ПС Чајетина ће из просторија за задржавање или испитивање лица уклонити све предмете који не припадају стандардној опреми посебно предмете одузете од учинилаца кривичних дела.

ПС Чајетина ће предмете који су одузети током криминалистичке истраге евидентирати у посебној књизи евиденција, прописно обележити (уз назнаку случаја на који се односе) и складиштити на издвојеном месту предвиђеном за то.

Полицијска станица Бајина Башта²³:

Унутар просторија за задржавање у ПС Бајина Башта инсталираће се славине за текућу воду (*водећи рачуна да славина не представља ризик за повређивање или оштећења*), или ће се задржаним лицима омогућавати довољне количине воде за пиће у оригиналној пластичној амбалажи.

ПС Бајина Башта ће задржаним лицима омогућити један оброк најкасније у року од 6 сати од момента лишења слободе, а у случају да задржавање траје дуже од 12 сати, задржаном лицу ће се обезбедити три obroка дневно (доручак, ручак и вечера).

ПС Бајина Башта ће у просторији за полицијско задржавање инсталирати дугме електричног звона за позивање дежурног полицијског службеника.

ПС Бајина Башта ће у просторији за полицијско задржавање поставити обавештење да је просторија под видео надзором.

У ПС Бајина Башта ће водити посебну евиденцију о обиласцима задржаних лица од стране полицијских службеника, посебно подаци о доношењу воде, евентуално

²² *Изменени услови ПС Чајетина од јула 2012. године, бр. 71-121/12*

Полицијска станица Ариље²⁴:

Унутар просторије за задржавање у ПС Ариље инсталираће се испирач у зид и дугме за пуштање воде да буде у равни зида, тако да нема било каквих истурених делова који би могли представљати опасност од самоповређивања или који би могли бити лако оштећени.

Унутар просторија за задржавање у ПС Ариље инсталираће се славине за текућу воду (*водећи рачуна да славина не представља ризик за повређивање или оштећење*), или ће се задржаним лицима омогућавати довољне количине воде за пиће у оригиналној пластичној амбалажи.

ПС Ариље ће задржаним лицима омогућити један оброк најкасније у року од 6 сати од момента лишења слободе, а у случају да задржавање траје дуже од 12 сати, задржаном лицу ће се обезбедити три obroка дневно (доручак, ручак и вечера).

ПС Ариље ће у просторији за полицијско задржавање инсталирати дугме електричног звона за позивање дежурног полицијског службеника.

ПС Ариље ће просторију за полицијско задржавање покрити системом видео надзора и обезбедити записивање и архивирање снимљеног материјала, а из разлога заштите безбедности задржаних лица и смањења ризика од насиља и других догађаја који могу угрозити сигурност.

У ПС Ариље ће се водити посебна евиденција о обиласцима задржаних лица од стране полицијских службеника, посебно подаци о доношењу воде, евентуално хране.

Полицијска управа Пријепоље²⁵:

Унутар просторија за задржавање у седишту ПУ Пријепоље и СПИ Пријепоље инсталираће се славине за текућу воду (*водећи рачуна да славина не представља ризик за повређивање или оштећење*), или ће се задржаним лицима омогућавати довољне количине воде за пиће у оригиналној пластичној амбалажи.

ПУ и СПИ Пријепоље ће задржаним лицима омогућити један оброк најкасније у року од 6 сати од момента лишења слободе, а у случају да задржавање траје дуже од 12 сати, задржаном лицу ће се обезбедити три obroка дневно (доручак, ручак и вечера).

ПУ и СПИ Пријепоље ће у просторији за полицијско задржавање инсталирати дугме електричног звона за позивање дежурног полицијског службеника.

ПУ Пријепоље ће постављањем грејних тела у просторијама за задржавање у седишту ПУ Пријепоље и СПИ Пријепоље обезбедити њихову примерену загрејаност у зимским условима.

Полицијска станица Нова Варош²⁶:

Унутар просторија за задржавање у седишту ПС Нова Варош инсталираће се славине за текућу воду (*водећи рачуна да славина не представља ризик за повређивање или оштећење*), или ће се задржаним лицима омогућавати довољне количине воде за пиће у оригиналној пластичној амбалажи.

²⁴ Извештај о посети ПС Ариље, од јула 2012. године, 71-123/12

²⁵ Извештај о посети ПУ Пријепоље, од септембра 2012. године, 71-124/12

ПС Нова Варош ће задржаним лицима омогућити један оброк најкасније у року од 6 сати од момента лишења слободе, а у случају да задржавање траје дуже од 12 сати, задржаном лицу ће се обезбедити три obroка дневно (доручак, ручак и вечера).

ПС Нова Варош ће у просторији за полицијско задржавање инсталирати дугме електричног звона за позивање дежурног полицијског службеника.

Полицијска испостава Прибој²⁷:

Унутар просторија за задржавање у ПИ Прибој инсталираће се славине за текућу воду (*водећи рачуна да славина не представља ризик за повређивање или оштећења*), или ће се задржаним лицима омогућавати довољне количине воде за пиће у оригиналној пластичној амбалажи.

ПИ Прибој ће задржаним лицима омогућити један оброк најкасније у року од 6 сати од момента лишења слободе, а у случају да задржавање траје дуже од 12 сати, задржаном лицу ће се обезбедити три obroка дневно (доручак, ручак и вечера).

ПИ Прибој ће у просторији за полицијско задржавање инсталирати дугме електричног звона за позивање дежурног полицијског службеника.

Полицијска управа Нови Сад²⁸:

ПУ Нови Сад ће омогућити да писмено обавештење о правима задржаних лица, осим на српском и енглеском језику, буде доступно и на језицима националних мањина који живе на подручју које покрива Полицијска управа. Преведено обавештење о правима ће се проследити свим полицијским станицама у саставу ПУ Нови Сад.

У ПУ Нови Сад се неће спроводити полицијско задржавање у канцеларији за довођење, испитивање и саслушање задржаних лица (тзв. „просторија за прихват“).

Полицијско задржавање ће се вршити у наменским просторијама, те је стога потребно у што краћем року окончати радове на адаптацији просторија за задржавање.

ПУ Нови Сад ће задржаним лицима омогућити један оброк најкасније у року од 6 сати од момента лишења слободе, а у случају да задржавање траје дуже од 12 сати, задржаном лицу ће се обезбедити три obroка дневно (доручак, ручак и вечера).

ПУ Нови Сад ће у просторијама за полицијско задржавање инсталирати дугмад аларма за позивање дежурног полицијског службеника.

У седишту ПУ Нови Сад ће се водити посебна евиденција о обиласцима задржаних лица од стране полицијских службеника, посебно подаци о доношењу воде и хране.

ПУ Нови Сад ће унапредити систем противпожарене заштите тако што ће на одговарајућим видљивим местима у згради ПУ поставити план евакуације и упутство за поступање у случају пожара, а све у циљу заштите физичког интегритета задржаних лица.

²⁷ ПУ Прибој – просторија за задржавање ПИ Прибој од септембра 2012. године 71-126/12

ПУ Нови Сад ће организовати и спровести одговарајућу обуку полицијских службеника за пружање прве помоћи, и полицијску управу обезбедити потребном кутијом са прибором за прву помоћ.

Полицијској станици Бач²⁹:

Постојећа просторија за полицијско задржавање у ПС Бач и даље се неће користити за полицијско задржавање, а у новој полицијској станици формираће се посебне просторије за полицијско задржавање које испуњавају све важеће стандарде.

Полицијска станица Бачка Паланка³⁰:

ПС Бачка Паланка ће обезбедити адекватан доток светлости и ваздуха уклањањем постојећих заштитних металних решетки постављених преко прозора, тј. ове решетке ће заменити одговарајућом решетком – мрежом подобном за пропуштање светлости и свежег ваздуха у довољној мери и омогућити коришћење чисте постелине и јастука.

ПС Бачка Паланка ће формирати посебан простор намењен за боравак на свежем ваздуху за лица која се задржавју до 48 сати.

ПС Бачка Паланка ће задржаним лицима омогућити један оброк хране најкасније у року од 6 сати од момента лишења слободe, а у случају да задржавање траје дуже од 12 сати, задржаном лицу ће се обезбедити три obroка дневно (доручак, ручак и вечера).

ПС Бачка Паланка ће у просторијама за полицијско задржавање инсталирати дугмад аларма за позивање дежурног полицијског службеника.

У ПС Бачка Паланка ће се водити посебна евиденција о обиласцима задржаних лица од стране полицијских службеника, посебно подаци о доношењу воде и хране.

ПС Бачка Паланка ће унапредити систем противпожарене заштите тако што ће поставити противпожарне апарате и у згради где су просторије за задржавање и на видљивим местима истакнути план евакуације и упутство за поступање у случају пожара, а све у циљу да се задржаним лицима обезбеди заштита физичког интегритета.

ПС Бачка Паланка ће организовати и спровести одговарајућу обуку полицијских службеника за пружање прве помоћи задржаним лицима у случају потребе и обезбедити кутију са прибором за прву помоћ.

ПС Бачка Паланка ће у просторији за полицијско задржавање видно истаћи обавештење да је просторија под видео надзором.

Полицијска станица Бачки Петровац³¹:

ПС Бачки Петровац у напред описаној просторији за задржавање побољшаће систем вештачког осветљења.

²⁹ Извештај о посети ПС Бач, од новембра 2013. године, 71-151/12

³⁰ ... ПС Бачка Паланка, од новембра 2013. године, 71-149/12

ПС Бачки Петровац ће задржаним лицима омогућити коришћење чисте постељине и покривача.

У просторијама за задржавање ће се извршити неопходно кречење и убудуће редовно одржавати хигијена унутар истих, а све у циљу како би се лицима лишеним слободе омогућио боравак у пристојним и чистим условима током задржавања.

У просторијама ће се редовно одржавати хигијена тоалета и на тај начин обезбедити да задржана лица обављају физиолошке потребе у чистим и хигијенски исправним условима.

Унутар просторија за задржавање у ПС Бачки Петровац инсталираће се славине за текућу воду (*водећи рачуна да славина не представља ризик за повређивање или оштећење - по моделу постојећих испирача за тоалет*) или ће се задржаним лицима на други одговарајући начин омогућавати довољне количине воде за пиће.

ПС Бачки Петровац ће задржаним лицима омогућити један оброк најкасније у року од 6 сати од момента лишења, а у случају да задржавање траје дужи од 12 сати, задржаном лицу ће се обезбедити три obroка дневно (доручак, ручак и вечера).

ПС Бачки Петровац ће у просторијама за полицијско задржавање инсталирати дугмад аларма за позивање дежурног полицијског службеника и установити посебну евиденцију о обиласцима задржаних лица од стране полицијских службеника, посебно подаци о доношењу воде, евентуално хране.

ПС Бачки Петровац ће унапредити систем противпожарне заштите тако што ће поставити противпожарне апарате на одговарајућим местима у згради ПС и на видљивим местима истакнути план евакуације и упутство за поступање у случају пожара, а све у циљу да се задржаним лицима обезбеди заштита физичког интегритета.

ПС Бачки Петровац ће организовати и спровести одговарајућу обуку полицијских службеника за пружање прве помоћи.

Ради заштите приватности унапредити систем видео надзора у просторијама за задржавање у ПС Бачки Петровац на тај начин што на контролном монитору део око чула неће бити јасно видљив него замућен, уз задржавање постојећег квалитета видео надзора и очувања безбедности.

Полицијска станица Бечеј³²:

У постојећој просторији за задржавање ПС Бечеј неће се спроводити полицијско задржавање док се не обезбеде просторије које испуњавају важеће стандарде.
Полицијска станица Беочин:

У ПС Беочин ће се обезбедити просторије за полицијско задржавање које испуњавају важеће стандарде.

Полицијска станица Србобран³³:

Унутар просторија за задржавање у ПС Србобран инсталираће се славине за текућу воду (*водећи рачуна да славина не представља ризик за повређивање или оштећење - по моделу постојећих испирача за тоалет*), или ће се задржаним лицима омогућавати довољне количине воде за пиће на други одговарајући начин.

ПС Србобран ће задржаним лицима омогућити један оброк најкасније у року од 6 сати од момента лишења слободе, а у случају да задржавање траје дуже од 12 сати, задржаном лицу ће се обезбедити три obroка дневно (доручак, ручак и вечера).

ПС Србобран ће у просторијама за полицијско задржавање инсталирати дугмад аларма за позивање дежурног полицијског службеника и установити посебну евиденцију о обиласцима задржаних лица од стране полицијских службеника у коју ће се уносити подаци о физичком стању у коме се лице налази као и подаци о доношењу воде и хране.

ПС Србобран ће унапредити систем противпожарне заштите тако што ће поставити противпожарне апарате на одговарајућим местима у згради ПС и на видљивим местима истакнути план евакуације и упутство за поступање у случају пожара, а све у циљу да се задржаним лицима обезбеди заштита физичког интегритета.

ПС Србобран ће организовати и спровести одговарајућу обуку полицијских службеника за пружање прве помоћи и обезбедити кутију са прибором за прву помоћ.

Полицијска станица Сремски Карловци³⁴:

ПС Сремски Карловци ће унапредити систем осветљења и вентилације у просторијама за задржавање.

У ПС Сремски Карловци редовно ће се одржавати хигијену тоалета и на тај начин обезбедити да задржана лица обављају физиолошке потребе у чистим и пристојним условима.

Унутар просторија за задржавање у ПС Сремски Карловци инсталираће се славине за текућу воду (*водећи рачуна да славина не представља ризик за повређивање или оштећење - по моделу постојећих испирача за тоалет*), или ће се задржаним лицима омогућавати довољне количине воде за пиће на други одговарајући начин.

ПС Сремски Карловци ће задржаним лицима омогућити један оброк најкасније у року од 6 сати од момента лишења, а у случају да задржавање траје дуже од 12 сати, задржаном лицу ће се обезбедити три obroка дневно (доручак, ручак и вечера).

ПС Сремски Карловци ће у просторијама за полицијско задржавање инсталирати дугмад аларма за позивање дежурног полицијског службеника.

ПС Сремски Карловци ће унапредити систем противпожарне заштите тако што ће поставити противпожарне апарате на одговарајућим местима у згради ПС и на видљивим местима истакнути план евакуације и упутство за поступање у случају пожара, а све у циљу да се задржаним лицима обезбеди заштита физичког интегритета.

ПС Сремски Карловци ће организовати и спровести одговарајућу обуку полицијских службеника за пружање прве помоћи и обезбедити кутију са прибором за прву помоћ.

³³ ИД: 71-153/12 од новембра 2013. године

ПС Сремски Карловци ће просторије за полицијско задржавање покрити системом видео надзора и обезбедити записивање и архивирање снимљеног материјала, а из разлога заштите безбедности задржаних лица и смањења ризика од насиља и других догађаја који могу угрозити сигурност.

Полицијска станица Темерин³⁵:

У згради ПС Темерин неће се спроводити полицијско задржавање док се не обезбеде просторије за полицијско задржавање које испуњавају важеће стандарде.

Полицијска станица Тител³⁶:

У просторијама за задржавање ће се извршити неопходно кречење и редовно одржавати хигијена унутар истих.

Унутар просторија за задржавање у ПС Тител инсталираће се славине за текућу воду (*водећи рачуна да славина не представља ризик за повређивање или оштећење - по моделу постојећих испирача за тоалет*), или ће се задржаним лицима омогућавати довољне количине воде за пиће на други одговарајући начин.

ПС Тител ће задржаним лицима омогућити један оброк најкасније у року од 6 сати од моментља лишења слободе, а у случају да задржавање траје дуже од 12 сати, задржаном лицу ће се обезбедити три obroка дневно (доручак, ручак и вечера).

ПС Тител ће постављањем грејних тела у просторији за задржавање обезбедити њену примерену загрејаност у зимским условима.

ПС Тител ће у просторијама за полицијско задржавање инсталирати дугмад аларма за позивање дежурног полицијског службеника и установити посебну евиденцију о обиласцима задржаних лица од стране полицијских службеника у коју ће се уносити подаци о физичком стању у коме се лице налази као и подаци о доношењу воде и хране.

ПС Тител ће унапредити систем противпожарне заштите тако што ће поставити противпожарне апарате на одговарајућим местима у згради ПС и на видљивим местима истакнути план евакуације и упутство за поступање у случају пожара, а све у циљу да се задржаним лицима обезбеди заштита физичког интегритета.

ПС Тител ће организовати и спровести одговарајућу обуку полицијских службеника за пружање прве помоћи.

ПС Тител ће просторије за полицијско задржавање покрити системом видео надзора и обезбедити записивање и архивирање снимљеног материјала, а из разлога заштите безбедности задржаних лица и смањења ризика од насиља и других догађаја који могу угрозити сигурност.

³⁵ Извештај о посети ПС Темерин, од новембра 2013. године, 71-157/12

Полицијска станица Врбас³⁷:

ПС Врбас ће просторију за полицијско задржавање која није покривена видео надзором покрити системом видео надзора и обезбедити записивање и архивирање снимљеног материјала.

У просторијама за задржавање ће се извршити неопходно кречење и убудуће редовно одржавати хигијена унутар истих, а све у циљу како би се лицима лишеним слободе омогућио боравак у пристојним и чистим условима током задржавања.

У ПС Врбас редовно ће се одржавати хигијену тоалета и умаваоника и на тај начин обезбедити да задржана лица обављају физиолошке потребе у чистим и хигијенски исправним условима.

Унутар просторија за задржавање у ПС Врбас инсталираће се славине за текућу воду (*водећи рачуна да славина не представља ризик за повређивање или оштећење - по моделу постојећих испирача за тоалет*), или ће се задржаним лицима омогућавати довољне количине воде за пиће на други одговарајући начин.

ПС Врбас ће задржаним лицима омогућити један оброк најкасније у року од 6 сати од моментла лишења слободе, а у случају да задржавање траје дуже од 12 сати, задржаном лицу ће се обезбедити три obroка дневно (доручак, ручак и вечера).

ПС Врбас ће постављањем грејних тела у просторији за задржавање обезбедити њену примерену загрејаност у зимским условима.

ПС Врбас ће у просторијама за полицијско задржавање инсталирати дугмад за позивање дежурног полицијског службеника.

ПС Врбас ће установити посебну евиденцију о обиласцима задржаних лица од стране полицијских службеника у коју ће се уносити подаци о физичком стању у коме се лице налази као и подаци о доношењу воде и хране.

ПС Врбас ће унапредити систем противпожарне заштите тако што ће поставити противпожарне апарате на одговарајућим местима у згради ПС и на видљивим местима истакнути план евакуације и упутство за поступање у случају пожара, а све у циљу да се задржаним лицима обезбеди заштита физичког интегритета.

ПС Врбас ће организовати и спровести одговарајућу обуку полицијских службеника за пружање прве помоћи и обезбедити кутију са прибором за прву помоћ.

ПС Врбас ће у просторији за полицијско задржавање видно истаћи обавештење да је просторија под видео надзором.

Полицијска станица Жабалъ³⁸:

Унутар просторија за задржавање у ПС Жабалъ инсталираће се славине за текућу воду (*водећи рачуна да славина не представља ризик за повређивање или оштећење - по моделу постојећих испирача за тоалет*) или ће се задржаним лицима на други одговарајући начин омогућавати довољне количине воде за пиће.

³⁷ Изменена одлука о промени ПС Врбас од новембра 2013. године 71-152/12

ПС Жабалъ ће задржаним лицима омогућити један оброк најкасније у року од 6 сати од момента лишења, а у случају да задржавање траје дуже од 12 сати, задржаном лицу ће се обезбедити три obroка дневно (доручак, ручак и вечера).

ПС Жабалъ ће постављањем грејних тела у просторији за задржавање обезбедити њену примерену загрејаност у зимским условима.

ПС Жабалъ ће у просторијама за полицијско задржавање инсталирати дугмад аларма за позивање дежурног полицијског службеника.

ПС Жабалъ ће унапредити систем противпожарене заштите тако ће поставити на одговарајућим видљивим местима у згради ПС план евакуације и упутство за поступање у случају пожара, а све у циљу да се задржаним лицима обезбеди заштита физичког интегритета.

ПС Жабалъ ће организовати и спровести одговарајућу обуку полицијских службеника за пружање прве помоћи, и обезбедити кутију са прибором за прву помоћ.

Препоруке управи за извршење кривичних санкција

Казнено – поправни завод у Сремској Митровици³⁹:

У притворској јединици КПЗ Сремска Митровица обезбедиће се потребан простор за смештај притвореника, тако да на једног притвореника у просторији-спаваоници дође најмање осам кубних метара и четири квадратна метра простора.

У КПЗ Сремска Митровица притвореници који нису раније осуђивани неће се смештати у исте просторије-спаваонице са притвореницима који су раније осуђивани, а поклониће се посебна пажња распоређивању притворених по просторијама-спаваоницама у зависности од врсте кривичног дела које им се ставља на терет.

У „II Павиљону“ КПЗ Сремска Митровица неће се користити троспратни кревети, односно избациће се из употребе трећи лежај кревета.

КПЗ Сремска Митровица ће без одлагања приступити адаптацији заједничких мокрих чворова у средишњем делу објекта „III Павиљон“, у складу са важећим прописима и стандардима.

КПЗ Сремска Митровица ће без одлагања приступити адаптацији „IV Павиљона“, у циљу обезбеђења свих смештајних услова утврђених важећим прописима и стандардима. Адаптацијом објекта, формирати спаваонице са бројем кревета тако да на сваког осуђеног дође најмање осам кубних метара и четири квадратна метра простора; формирати посебну просторију за заједнички дневни боравак, са неопходном опремом; мокре чворове формирати у саставу спаваоница, оделити их зидом и вратима, уз формирање вентилације.

Објекат „Школа“ ће без одлагања бити исељен и неће се користити за смештај осуђених до његове евентуалне адаптације, којом ће бити испуњени сви смештајни услови утврђени важећим прописима и стандардима. У случају адаптације објекта, преграђивањем постојећих спаваоница формирати спаваонице за мањи број осуђених, са бројем кревета тако да на сваког

осушеног дође најмање осам кубних метара и четири квадратна метра простора; предвидети посебну просторију за заједнички дневни боравак, са неопходном опремом; мокре чворове формирати у саставу спаваоница (оделити их зидом и вратима, уз формирање вентилације), или постојећи заједнички мокри чвор проширити и опремити у складу са капацитетом смештајне јединице.

КПЗ Сремска Митровица ће приступити адаптацији објекта „Одмаралиште“, тако што ће извршити његово кречење, фарбање или замену врата и прозора, санирање подова, као и уређивање и опремање заједничког боравка са приручном кухињом. Мокре чворове формирати у саставу спаваоница (оделити их зидом и вратима, уз формирање вентилације), или адаптирати постојећи заједнички мокри чвор и опремити га у складу са капацитетом смештајне јединице.

КПЗ Сремска Митровица ће извршити адаптацију смештајних јединица у објекту „Индустријски комбинаг“, у складу са важећим прописима и стандардима. Преграђивањем постојећих великих спаваоница формирати спаваонице за мањи број осуђених, са бројем кревета тако да на сваког осуђеног дође најмање осам кубних метара и четири квадратна метра простора; адаптирати заједничке дневне боравке, са неопходном опремом; мокре чворове формирати у саставу спаваоница (оделити их зидом и вратима, уз формирање вентилације), или адаптирати постојеће заједничке мокре чворове и опремити их у складу са капацитетом смештајне јединице.

КПЗ Сремска Митровица ће извршити адаптацију објекта „Ватрогасни павиљон“, у складу са важећим прописима и стандардима. Преграђивањем постојеће спаваонице формирати спаваонице за мањи број осуђених, са бројем кревета тако да на сваког осуђеног дође најмање осам кубних метара и четири квадратна метра простора; мокре чворове формирати у саставу спаваоница (оделити их зидом и вратима, уз формирање вентилације), или у објекту адаптирати заједнички мокри чвор и опремити га у складу са капацитетом смештајне јединице.

КПЗ „Сремска Митровица“ ће без одлагања адаптирати заједничко купатило - простор за туширање осуђених тако да у потпуности испуњава важеће хигијенске и санитарне услове и обезбеђује приватност лица која се туширају.

КПЗ Сремска Митровица ће свим осуђенима смештеним у пријемном одељењу омогућити засебан лежај, односно кревет.

У КПЗ Сремска Митровица ће се лица којима је одређено полицијско задржавање смештати у посебним просторијама-спаваницама, одвојено од притворених лица и лица која су на издржавању казне затвора.

У КПЗ Сремска Митровица обезбедиће се потребан простор за смештај осуђених, тако да на једног осуђеног у спаваоници дође најмање осам кубних метара и четири квадратна метра простора.

КПЗ Сремска Митровица ће вршити интезивније редовно одржавање објеката у којима су смештени осуђени, што подразумева редовно кречење, одржавање врата и прозора, санацију подова и мокрих чворова. У КПЗ Сремска Митровица ће се спровести расположиве мере и активности у циљу утицаја на осуђене да одржавају хигијену у простору у ком су смештени, а Завод ће створити услове за одржавање хигијене омогућењем неопходних средстава и опреме.

У КПЗ Сремска Митровица посебна пажња ће се посветити квалитету, разноврсности и количини хране. Надлежне службе, нарочито Служба за здравствену заштиту, односно лекар, редовно ће контролисати исхрану. Налази и препоруке ће се периодично, као и увек када да је

У Заводу ће се без одлагања, од стране надлежног органа / организације, обавити хигијенско - санитарни преглед кухињских просторија и опреме која се у њој налази.

Лицу лишеном слободе ће у моменту предаје писма службеном лицу завода ради слања препорученом поштом бити издата потврда о предаји писма, која садржи име и презиме лица које је писмено предало, назив (име и презиме) примаоца, датум предаје, евиденциони број, потпис службеног лица и печат КПЗ Сремска Митровица.

У КПЗ Сремска Митровица ће се посветити додатна пажња заштити приватности и достојанства осуђених приликом њиховог телесног прегледа, односно претреса. Преглед интимних делова тела у циљу претреса лица лишених слободе вршиће искључиво лекар. Прегледу неће присуствовати немедицинско особље, осим уколико лекар то затражи из разлога безбедности, а шта ће, заједно са образложењем лекара, бити унето у лекарски картон и документацију која се сачињава тим поводом.

КПЗ Сремска Митровица ће у просторији за посете поставити уочљиво обавештење да је просторија под видео надзором.

КПЗ Сремска Митровица ће без одлагања предузети мере за бољу покривеност Завода системом видео камера, уз обезбеђење текућег мониторинга и архивирања забележеног/снимљеног материјала у трајању не краћем од 30 дана.

КПЗ Сремска Митровица ће без одлагања предузети мере да се просторије за смештај лица лишених слободе опреме дугмадима аларма за узбуђивање - позивање страже у случају инцидентних ситуација.

У КПЗ Сремска Митровица ће лице лишено слободе према коме је примењена мера принуде бити одведено код лекара на преглед одмах након примене мере принуде, као и поново између 12 и 24 сата од примене мере.

КПЗ Сремска Митровица ће без одлагања, у складу са важећим стандардима, формирати и опремити посебну просторију за смештање осуђених према којима је наређена мера смештања у посебно осигурану просторију без опасних ствари.

У КПЗ Сремска Митровица ће се без одлагања обезбедити адекватан број запослених у Служби за третман, неопходан за остваривање сврхе тремана према осуђенима.

КПЗ Сремска Митровица неће осуђене задржати у пријемном одељењу дуже од 30 дана.

У КПЗ Сремска Митровица ће се спроводити третмански рад - ефикасни поступци и активности у третману према осуђенима, сходно индивидуално утврђеном програму поступања према сваком осуђеном. Наведено се пре свега односи на интензивнији појединачни и групни рад са осуђенима, у складу са задацима особља у реализацији програма поступања.

У КПЗ Сремска Митровица ће се о додељивању посебних права осуђенима којима је одређена група одлучивати и унутар рокова за преиспитивања програма поступања, како би се омогућила Правилником предвиђена доступност у добијању посебних права.

У КПЗ Сремска Митровица васпитачи ће све осуђене благовремено и потпуно информисати о начину и условима за додељивање посебних права. У КПЗ Сремска Митровица васпитачи ће благовремено информисати осуђене о току поступка поводом додељивања посебних права у оквиру групе у коју су разврстани.

У КПЗ Сремска Митровица васпитачи ће све осуђене благовремено и потпуно информисати о начину и условима за преиспитивање програма поступања. У КПЗ Сремска Митровица васпитачи ће благовремено информисати осуђене о току поступка поводом преиспитивање њиховог програма поступања, као и о разлозима непостојања промена у том погледу. Стручни тим КПЗ Сремска Митровица ће васпитаче благовремено и потпуно обавештавати о разлозима који су били одлучни да, по иницијативи коју су им васпитачи поднели, није упућен предлог Управнику Завода за измену програма поступања према осуђеном.

КПЗ Сремска Митровица ће доставити Управи за извршење кривичних санкција писани извештај о проблемима са којима се сусреће у примени Правлника о третману, програму поступању, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица, посебно у делу који се односи на накнадно разврставање.

КПЗ Сремска Митровица ће уредно обавештавати надлежне органе старатељства о смештању у Завод осуђених који имају малолетну децу, те у сарадњи са тим органима, а у складу са својом надлежношћу, омогућити остваривање најбољих интереса детета чији отац се налази на издржавању казне затвора у Заводу. КПЗ Сремска Митровица ће уредно обавештавати надлежне органе старатељства о смештању у Завод осуђених који се искључиво старају о трећим лицима. КПЗ Сремска Митровица ће уредно обавештавати осуђене о свим информацијама прибављеним у контактима са надлежним органима старатељства поводом њихове малолетне деце, односно поводом лица о којима се они искључиво старају.

У КПЗ Сремска Митровица ће се третман према осуђеном спроводити и кроз припрему за отпуст. У оквиру програма поступања према осуђеном, пре његовог отпуштања са извршења казне затвора, утврђиваће се програм пружања помоћи осуђеном након отпуштања. КПЗ Сремска Митровица ће остваривати прописану сарадњу у остваривању пружања помоћи осуђеном након отпуштања са организационом јединицом у саставу Управе надлежном за третман и алтернативне санкције и са органом старатељства надлежним према месту последњег пребивалишта, односно боравишта осуђеног.

КПЗ Сремска Митровица ће осуђенима омогућити остварење права на образовање, на тај начин што ће организовати основно и средње образовање, као и друге видове образовања осуђених, према програму поступања, а на основу утврђених потреба осуђеног, односно одређених индивидуалних циљева.

КПЗ Сремска Митровица ће осуђенима омогућити остварење права на рад, тако што ће им омогућити радно ангажовање.

У простору за време на свежем ваздуху (шетњу) притворске јединице КПЗ Сремска Митровица формираће се надстрешница димензија подобних да се сва лица која су изведена у шетњу заклоне од атмосферских падавина.

КПЗ Сремска Митровица ће омогућити осуђеном да током извршења дисциплинске мере упућивања у самицу борави ван просторија на свежем ваздуху у трајању од најмање један сат дневно.

У притворској јединици КПЗ Сремска Митровица формираће се посебан простор, опремљен справама за вежбу, намењен за физичке активности притвореника на свежем ваздуху, као и у затвореном простору (за вежбу када атмосферске прилике на отвореном то не дозвољавају).

КПЗ Сремска Митровица ће у спортском центру „Партизан“ обезбедити потребне спортске реквизите (лопте, рукометни голови, стубови и мреже за одбојку, реквизити за стони тенис...), као и недостајуће справе и другу опрему за теретану. Служба за третман ће формирати листу спортских терена, просторија, реквизита, справа и друге опреме, потребних за обављање

вежбања и спортских активности лица лишених слободе, по коме ће се спроводити те активности у Заводу.

У КПЗ Сремска Митровица ће се малолетни притвореници смештати у истим просторијама-спаваоницама са пунолетним притвореницима искључиво на основу одлуке судије за малолетнике. Када је у циљу спречавања фактичког усамљења малолетног притвореника нужно сместити у исту просторију-спаваоницама са пунолетним притвореницима, КПЗ Сремска Митровица ће о томе одмах обавестити надлежног судију за малолетнике, како би о евентуалном малолетниковом смештају са пунолетним притвореницима била донета одговарајућа одлука.

У КПЗ Сремска Митровица ће се омогућити смештај и други животни услови прилагођени осуђенима са инвалидитетом којима је за кретање неопходна употреба инвалидских колича или других ортопедских помагала, односно смештај примерен врсти и степену њихових посебних потреба.

КПЗ Сремска Митровица ће одмах сачинити писану анализу потребног броја и стручног профила запослених у Служби за здравствену заштиту (медицинских техничара и лекара одговарајућих специјалности, пре свега хирурга, стоматолога и психијатра), подобног да се свим лицима лишеним слободе у смештеним у Заводу омогући пружање здравствене заштите у складу са важећим прописима и стандардима, имајући у виду структуру и број запослених у истоврсним службама у новоформираним затворским капацитетима у Србији. КПЗ Сремска Митровица ће напред описану анализу без одлагања доставити Управи за извршење кривичних санкција. КПЗ Сремска Митровица ће у складу са напред описаном анализом ангажовати у Служби за здравствену заштиту недостајући број медицинских техничара и лекара одговарајућих специјалности.

Служба за здравствену заштиту КПЗ Сремска Митровица ће у књигама повреда благовремено евидентирати све настале повреде, између осталог и повреде настале самоповређивањем, и уредно уносити све податке релевантне за настану повреде.

Служба за здравствену заштиту КПЗ Сремска Митровица ће уредно водити протоколе о пруженим здравственим услугама и уносити све релевантне податке.

Служба за здравствену заштиту КПЗ Сремска Митровица ће формирати и водити електронску базу података о здравственим прегледима и интервенцијама.

Служба за здравствену заштиту КПЗ Сремска Митровица, односно лекар, ће управнику Завода у писменој форми, у интервалима не дужим од једне године, по потреби и чешће, подносити периодичне извештаје о здравственом стању лица лишених слободе.

Служба за здравствену заштиту КПЗ Сремска Митровица, односно лекар, ће управнику Завода, у писменој форми, поднети извештај увек када установи да је физичко или душевно стање лица на извршењу казне затвора нарушено или угрожено због продужења или начина изражавања казне, и препоручити мере за поступање са тим лицем, укључујући и могућност прекида извршења казне.

Управник завода ће без одлагања предузимати мере које му препоручи лекар, а уколико неке од њих нису у његовој надлежности, или се са њима не слаже, без одлагања ће их доставити директору Управе за извршење кривичних санкција.

КПЗ Сремска Митровица ће адаптирати објекат „Стационара“, тако што ће извршити његову санацију од влаге, обнову подова као и потребна кречења и фарбања. Пролазне просторије и једна болесничка соба прилагодиће се за смештај лица са телесним инвалидитетом. У

а забраниће се припрема хране у собама. Пушење у стационару ће бити забрањено, осим у једној за то наменски одређеној просторији.

КПЗ Сремска Митровица ће опремити болесничке собе у Стационару са ноћним сточићима, односно ормарићима за одлагање личних ствари пацијената уз сваки кревет, као и креветима који испуњавају уобичајене стандарде за болничке кревете.

КПЗ Сремска Митровица ће опремити посебне просторије за обављање здравствених прегледа - амбуланте у Заводу са свом непоходном медицинском опремом и уређајима, у складу са прописима. КПЗ Сремска Митровица ће у амбуланти у Стационару обезбедити дефибрилатор.

КПЗ Сремска Митровица ће у стоматолошкој ординацији обезбедити функционалну опрему у складу са важећим стандардима, као и довољну количину потрошног материјала, између осталог анестетика, материјала за пломбе, и других медикамената за ендодонтски третман.

Служба за здравствену заштиту КПЗ Сремска Митровица, односно доктор стоматологије у Заводу, ће одмах сачинити спецификацију недостајуће опрема, прибора и материјал за лечење, поправку и вађење зуба коју је неопходно обезбедити у циљу омогућења пружања стоматолошке заштите у Заводу у складу са важећим стандардима, и исту у виду предлога мера за унапређење здравствене заштите осуђених без одлагања доставити управнику Завода. Служба за здравствену заштиту КПЗ Сремска Митровица ће одмах сачинити писану анализу потреба за лековима и другим медицинским терапијским средствима и материјалима који недостају за пружање здравствене заштите лицима лишеним слободе, имајући у виду стварне потребе тих лица, а у складу са важећим стандардима. КПЗ Сремска Митровица ће напред описану анализу без одлагања доставити Управи за извршење кривичних санкција. Служба за здравствену заштиту КПЗ Сремска Митровица ће одлуку о начину лечења, односно терапију, лицима лишеним слободе одређивати према стварној медицинској потреби (индикацији) и неће је мењати из немедицинских (економских) разлога - у смислу прилагођавања врстама и количинама лекова или терапије које су расположиве у Заводу.

Здравствени прегледи лица лишених слободе у КПЗ Сремска Митровица вршиће се само у присуству здравствених радника, осим ако здравствени радник другачије не затражи. На спољашњој страни врата лекарских ординација, као и у самим ординацијама, на видном месту ће се истаћи забрана за немедицинско особље да присуствују лекарским прегледима лица лишених слободе. Уколико здравствени радник затражи да припадник Службе за обезбеђење или друго немедицинско особље присуствује здравственом прегледу лица лишеног слободе, о томе ће се сачинити службена белешка у којој ће здравствени радник навести разлоге којима се руководи приликом тражења присуства немедицинског особља током обављања здравственог прегледа.

Служба за здравствену заштиту КПЗ Сремска Митровица, односно лекар, ће током првог лекарског прегледа по пријему лица лишеног слободе у Завод вршити преглед свих телесних предела, односно преглед пацијента без одеће. У медицинској документацији ће бити назначено да је извршен целокупни телесни преглед. Уколико телесне повреде не постоје, то ће се констатовати. Уколико телесне повреде постоје, исте ће бити описане, а унеће се и наводи прегледаног лица о начину настанка повреда, као и мишљење лекара о повезаности објашњеног начина настанка повреда и констатованих повреда. У случају постојања индикација да се према лицу које је прегледано поступало насилно о томе ће без одлагања бити обавештен управник Завода.

Служба за здравствену заштиту КПЗ Сремска Митровица, односно лекар, редовно ће прегледати осуђене, у интервалима не дужим од три месеца. Редовни периодични прегледи лица лишених слободе ће садржати све елементе првог лекарског прегледа по пријему лица

другим посебним потребама, предуzeће се и друге медицинске мере. Ако се током редовних периодичних прегледа лица лишених слободе уочи било који знак или дође до индикација да се са одређеним лицем лишеним слободе у Заводу поступа насиљно, као и када се установи да је његово физичко или душевно стање нарушено или угрожено због начина издражавања казне, без одлагања ће о томе у писменој форми бити обавештен управник Завода, уз препоруку мера за поступање са тим лицем.

У КПЗ Сремска Митровица извештаји лекара о лекарском прегледу лица према којима је примењена мера принуде садржаће и наводе лица према коме је примењена мера принуде о начину настанка повреда, као и мишљење лекара о повезаности примењене мере и насталих повреда.

У КПЗ Сремска Митровица лекар ће свакодневно прегледати лица лишена слободе која су болесна.

У КПЗ Сремска Митровица пренерална терапија (давање инјекција, инфузија) примењиваће се искључиво у болесничким собама или посебним просторијама за преглед осуђених – амбулантима. Рутинско аплицирање инјекција неће се вршити кроз решетке или вратанца, сем у специфичном случају када је такво поступање нужно због постојања конкретног ризика за здравственог радника, а што ће бити констатовано у медицинској документацији за конкретно лице лишено слободе.

КПЗ Сремска Митровица неће због неодговарајуће одевености или другог облика кршење кућног реда у Заводу, лицу лишеном слободе ускратити спровођење на хемодијализу ван Завода или пружање било ког другог облика здравствене заштите. Због учињене повреде реда или других правила понашања, лицу лишеном слободе неће бити ускраћена здравствена заштита, већ ће му, уколико се у спроведеном поступку утврди да то представља дисциплински преступ, бити изречена дисциплинска мера.

КПЗ Сремска Митровица ће обезбедити благовремено спровођење лица лишених слободе на заказане специјалистичке прегледе и друге медицинске интервенције у здравственим установама ван Завода. КПЗ Сремска Митровица ће формирати електронску евиденцију заказаних специјалистичких прегледа и других медицинских интервенција које су заказане ван Завода. У КПЗ Сремска Митровица ће спровођење лица лишених слободе на заказане специјалистичке прегледе и друге медицинске интервенције у здравственим установама ван Завода имати приоритет у односу на сва остала спровођења.

У КПЗ Сремска Митровица обављаће се стоматолошки прегледи по пријему осуђених у Заводу, у року не дужем од једног месеца; редовни стоматолошки периодични прегледи у периодима не дужим од 12 месеци; установиће се и водити индивидуални стоматолошки картони осуђених, а стоматолошке интервенције се неће сводити углавном на вађење зуба, већ и на поправку, односно пломбирање, као и на друге стоматолошке услуге.

КПЗ Сремска Митровица ће све осуђене са тешким менталним поремећајима без одлагања упутити у Специјалну затворску болницу или у другу одговарајућу здравствену установу. Особе са тешким менталним поремећајима ће се у будуће смештати у КПЗ Сремска Митровица искључиво ако се у Заводу накнадно створе услови за њихово одговарајуће лечење и третман.

У КПЗ Сремска Митровица ће се у медицинској документацији уписивати наводи повређеног о настанку повреде као и мишљење лекара о повезаности навода повређеног о настанку повреде и насталих повреда, а у случају инцидента да се са осуђеним поступа насиљно, лекар ће одмах писаним путем о томе обавестити управника Завода.

У КПЗ Сремска Митровица лица лишена слободe непущачи неће се смештати заједно са пушачима у исте просторије, односно у просторије у којима се пуши. Лица лишена слободe непущачи који су смештени заједно са пушачима у исте просторије, односно у просторије у којима се пуши, без одлагања ће бити премештени у просторије у којима се не пуши. У просторијама у којима су смештена лица лишена слободe непущачи, односно у свим осталим просторијама у којима је пушење забрањено, на видном месту ће бити истакнут знак забране пушења. У простору у коме је у Заводу пушење дозвољено биће на видном месту истакнут знак да је пушење дозвољено.

Служба за здравствену заштиту КПЗ Сремска Митровица, односно лекар, ће контролисати смештај, хигијену, санитарне и друге услове од којих зависи здравље лица лишених слободe, и управнику Завода, у писменој форми, давати налазе и препоруке о побољшању хигијене у заводу и код лица лишених слободe, стању санитарних услова и уређаја, грејања, осветљења и проветравања у просторијама у којима бораве лица лишена слободe. Управник Завода ће без одлагања предузимати мере које му препоручи лекар, а уколико неке од њих нису у његовој надлежности, или да их је немогуће спровести или се са њима не слаже, без одлагања ће их доставити директору Управе за извршење кривичних санкција.

У КПЗ Сремска Митровица Служба за здравствену заштиту, односно лекар ће управнику Завода у писменој форми давати налазе и препоруке у вези са неопходним физичким активностима лица лишених слободe. Управник Завода ће без одлагања предузимати мере које му препоручи лекар, а уколико неке од њих нису у његовој надлежности, или сматра да их је немогуће спровести или се са њима не слаже, без одлагања ће их доставити директору Управе за извршење кривичних санкција.

У КПЗ Сремска Митровица Служба за здравствену заштиту, односно лекар ће ће контролисати исхрану у Заводу, и управнику Завода у писменој форми давати налазе и препоруке о количини и квалитету хране. Кувару ће одмах бити прослеђени писани налази и препоруке лекара о количини и квалитету хране, о чему ће се кувар, без одлагања, у писменој форми, изјаснити управнику Завода. Управник Завода ће без одлагања предузимати мере које му препоручи лекар, а уколико неке од њих нису у његовој надлежности, или сматра да их је немогуће спровести или се са њима не слаже, без одлагања ће их доставити директору Управе за извршење кривичних санкција.

У КПЗ Сремска Митровица Служба за здравствену заштиту, односно лекар ће контролисати смештај лица лишених слободe непущача и друге услове од којих зависи здравље лица лишених слободe од изложености штетном утицају дуванског дима и управнику Завода ће у писменој форми давати периодичне налазе и препоруке у вези са смештајем непущача и другим условима од којих зависи здравље лица лишених слободe од изложености штетном утицају дуванског дима. Управник Завода ће без одлагања предузимати мере које му препоручи лекар, а уколико неке од њих нису у његовој надлежности, или сматра да их је немогуће спровести или се са њима не слаже, без одлагања ће их доставити директору Управе за извршење кривичних санкција.

Окружни затвор у Неготину⁴⁰:

У ОЗ Неготин ће се лица којима је одређено полицијско задржавање смештати у посебним просторијама-спаваоницама, одвојено од притворених лица и лица која су на издржавању казне затвора.

У простору за време на свежем ваздуху (шетњу) притворске јединице ОЗ Неготин формираће се надстрешница димензија подобних да се сва лица која су изведена у шетњу законе од атмосферских падавина.

У ОЗ Неготин формираће се посебан простор, опремљен справама за вежбу, намењен за физичке активности притвореника на свежем ваздуху, као и у затвореном простору (за вежбу када атмосферске прилике на отвореном то не дозвољавају).

ОЗ Неготин ће се у свим просторијама-спаваоницама у притвору регулисати проблем влаге на зидовима, извршити хигијенско кречење и поправити санитарне уређаје у оквиру мокрих чворова, а где је потребно поставити нове санитарне уређаје.

ОЗ Неготин ће у просторијама спаваоницама у притворској јединици инсталирати дугме електричног звона за позивање дежурног припадника службе обезбеђења.

У ОЗ Неготин формираће се посебан простор, опремљен справама за вежбу, намењен за физичке активности осуђеника на свежем ваздуху, као и у затвореном простору (за вежбу када атмосферске прилике на отвореном то не дозвољавају).

ОЗ Неготин ће у просторији-спаваоници полуотвореног одељења регулисати проблем влаге на зидовима и извршити хигијенско кречење.

У ОЗ Неготин посебна пажња ће се посветити квалитету, разноврсности и количини хране.

Надлежне службе, нарочито Служба за здравствену заштиту, односно лекар, редовно ће контролисати исхрану. Налази и препоруке ће се периодично, као и увек када да је то неопходно, у писменој форми достављати Управнику и запосленима у кухињи.

ОЗ Неготин ће приступити комплетном реновирању кухиње и опремити је у складу са важећим стандардима.

У ОЗ Неготин ће Заводски лекар своје извештавање о прегледима у случају примене средстава принуде да допуни по закону обавезним подацима и то: (1) наводима лица према коме је мера принуде примењена о начину настанка повреда, дакле анамнестичким подацима о повређивању и (2) мишљењем лекара о повезаности примењене мере и насталих повреда.

У ОЗ Неготин ће у оквиру програма поступања осуђеног предвидети и процедуре служби Завода за припрему за отпуст осуђеног.

У ОЗ Неготин ће у свом будућем раду осуђеницима радно ангажованим у Заводу редовно исплаћивати накнаде за рад, и то најкасније до краја текућег месеца за претходни месец.

ОЗ Неготин ће омогућити осуђеним лицима да бораве изван затворених просторија најмање два часа дневно.

ОЗ Неготин ће омогућити осуђеним лицима остваривање права на физичку активност, тако што ће им омогућити коришћење расположивих капацитета намењених за физичке активности и спортских реквизита.

ОЗ Неготин ће, одмах по ступању у Завод, омогућити осуђеним лицима - припадницима националних мањина, да добију информације о својим правима.

ОЗ Неготин ће опремити амбуланту у складу са прописима и важећим стандардима.

ОЗ Неготин ће омогућити дистрибуцију информација о заразним болестима, како лицима лишеним слободе, тако и затворском особљу.

Окружни затвор у Зајечару⁴¹:

ОЗ Зајечар ће у свим просторијама-спаваоницама санирати зидове од влаге и извршити хигијенско кречење.

Установиће разлог цурења воде из цеви радијатора и отклониће узрок који до тога доводи.

Омогућиће бољи вентилациони систем у просторијама-спаваоницама, као и могућност проветравања.

ОЗ Зајечар ће спровести расположиве мере и активности у циљу утицаја на притворенике да одржавају личну хигијену, као и хигијену у простору у ком бораве, а Завод ће створити услове за одржавање исте омогућавањем неопходних средстава и опреме.

У простору за време на свежем ваздуху (шетњу) притворске јединице ОЗ Зајечар поставиће надстрешницу димензија подобних да се сва лица која су изведена у шетњу заклоне од атмосферских падавина.

У ОЗ Зајечар малолетна лица ће се смештати у исту просторију-спаваоницу са пунолетним лицима, искључиво на основу одлуке надлежног судије за малолетнике.

У простору за време на свежем ваздуху (шетњу) затвореног одељења ОЗ Зајечар поставиће се надстрешница димензија подобних да се сва лица која су изведена у шетњу заклоне од атмосферских падавина.

ОЗ Зајечар ће у свим просторијама-спаваоницама санирати зидове од влаге и извршити хигијенско кречење. Омогућиће бољи вентилациони систем у просторијама-спаваоницама, како би се побољшала проветреност просторија. Такође, извршиће замену дотрајалих санитарија у оквиру мокрих чворова.

ОЗ Зајечар ће се спровести расположиве мере и активности у циљу утицаја на осуђене да одржавају хигијену простора у коме бораве, а Завод ће створити услове за одржавање хигијене омогућавањем неопходних средстава и опреме.

У ОЗ Зајечар ће се осуђеним лицима у пријемном одељењу омогућити да проводе време изван затворених просторија на свежем ваздуху најмање два часа дневно.

ОЗ Зајечар ће у свим просторијама-спаваоницама у пријемном одељењу санирати зидове од влаге, извршити хигијенско кречење и заменити санитарије у оквиру мокрих чворова.

ОЗ Зајечар у пријемном одељењу неће заједно у исту спаваоницу смештати пушаче и непушаче.

ОЗ Зајечар ће у просторијама спаваоницама у пријемном одељењу инсталирати дугме електричног звона за позивање дежурног припадника службе обезбеђења.

У ОЗ Зајечар посебна пажња ће се посветити квалитету, разноврсности и количини хране.

Надлежне службе, нарочито Служба за здравствену заштиту, односно лекар, редовно ће контролисати исхрану. Налази и препоруке ће се периодично, као и увек када да је то неопходно, у писменој форми достављати Управнику и запосленима у кухињи.

У ОЗ Зајечар ће се без одлагања, од стране надлежног органа / организације, обавити хигијенско - санитарни преглед кухињских просторија и опреме која се у њој налази.

ОЗ Зајечар ће учинити доступним Устав Републике Србије, Кривични законик, Закон о кривичном поступку, Закона о извршењу кривичних санкција (ЗИКС), Закон о помиловању, Закон о Заштитнику грађана, подзаконске акате који су донети на основу ЗИКСА, као и текстове потврђених међународних аката који се односе на извршење кривичних санкција и заштиту људских права и слобода. ОЗ Зајечар ће посебно у свакој просторији-спаваоници видно истакнути Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

У ОЗ Зајечар ће лице лишено слободe, према коме је примењена мера принуде, бити одведено код лекара на преглед одмах након примене мере принуде, као и поново између 12 и 24 сата од примене мере.

У ОЗ Зајечар заводски лекари ће своје извештавање о прегледима у случају примене средстава принуде допунити недостајућим, а по Закону обавезним подацима и то: (1) наводима лица према коме је мера принуде примењена о начину настанка повреда, дакле анамнестичким подацима о повређивању и (2) мишљењем лекара о повезаности примењене мере и насталих повреда.

ОЗ Зајечар ће у оквиру програма поступања осуђеног спроводити предвиђене активности у вези са припремом осуђеног за отпуст, у сарадњи са надлежним центрима за социјални рад.

У ОЗ Зајечар ће у свом будућем раду осуђеницима радно ангажованим у Заводу редовно исплаћивати накнаде за рад, и то најкасније до краја текућег месеца.

У ОЗ Зајечар ће обезбедити и адекватно опремити посебне просторије за посете брачног друга, деце, или других блиских лица осуђеног.

У ОЗ Зајечар ће се обезбедити просторије које ће бити прилагођене осуђенима са инвалидитетом, односно смештај примерен врсти и степену њихових посебних потреба.

ОЗ Зајечар ће, одмах по ступању у Завод, омогућити осуђеним лицима - припадницима националних мањина, да добију информације о својим правима на свом језику.

У ОЗ Зајечар лекар ће у навести у извештају након лекарског прегледа лица према којима је примењена мера принуде и наводе лица према коме је примењена мера принуде о начину настанка повреда, мишљење лекара о повезаности примењене мере и насталих повреда

Окружни затвор у Краљеву⁴²:

У притворској јединици ОЗ Краљево обезбедиће се потребан простор за смештај притвореника, тако да на једног притвореника у просторији-спаваоници дође најмање осам кубних метара и четири квадратна метра простора.

ОЗ Краљево ће у оквиру дневног боравка оформити мокри чвор који је осуђеним лицима непосредно доступан.

У ОЗ Краљево ће се осуђенима у пријемном одељењу обезбедити смештајни услови у складу са законом и стандардима, посебно водећи рачуна да се обезбеди приватност.

ОЗ Краљево ће се у просторијама које се користе за извршавање посебне мере усамљења и дисциплинске мере самице решити проблем недостатка природне светлости, тако да она омогућава читање без сметњи за вид, као и доток свежег ваздуха у довољној мери.

ОЗ Краљево ће у оквиру програма поступања осуђеног спроводити процедуре у вези са припремом осуђеног за отпуст, у сарадњи са надлежним центрима за социјални рад.

ОЗ Краљево ће обезбедити и адекватно опремити посебне просторије за посете брачног друга, деце, или других блиских лица осуђеног.

У ОЗ Краљево ће се обезбедити просторије које ће бити прилагођене осуђенима са инвалидитетом, односно смештај примерен врсти и степену њихових посебних потреба.

Препоруке психијатријској болници

Специјална психијатријска болница „Свети Врачеви“, Нови Кнежевац⁴³:

Извршити адаптацију одељења Психијатрија 2 и Психијатрија 5. Постојеће велике собе поделити на мање. У тоалетима обезбедити приватност пацијената.

Болесничке собе и остали простори у којима бораве пацијенти (дневни боравци, ходници, трпезарија...) декорисаће се на тај начин да стварају утисак хуманијег окружења и осликавају посебности пацијената који их користе. Болница ће охрабрити пацијенте да доносе своје личне ствари: књиге, часописе, фотографије.

Болница ће охрабривати пацијенте да током дана носе дневну одећу.

У Болници ће свим пацијентима којима је то неопходно особље пружити додатну подршку како би што више времена боравили напољу, а у складу са њиховим могућностима и да учествују у организованим свакодневним вежбама.

Болница ће сачинити анализу потребног броја и стручног профила запослених, посебно специјалиста психијатрије и окупационих/радних терапеута, подобног да се свим пацијентима Болнице омогући пружање здравствене заштите у складу са важећим прописима и стандардима.

Болница ће напред описану анализу доставити Министарству за здравље Републике Србије.

Болница ће сачинити анализу постојећег система финансирања Болнице, уз указивање на постојеће недостатке, као и на модел финансирања који би омогућио пуно уживање права на лечење и рехабилитацију, односно боље функционисање Болнице.

Болница ће анализу доставити Министарству здравља.

Болница ће формирати електронску базу података, подобну за анализу свих параметара везаних за лечење и рехабилитацију пацијентата.

⁴³Извештај о посети Специјалне психијатријске болнице „Свети Врачеви“ Нови Кнежевац март 2012. године. 71-

Болница ће увести редовне састанке/супервизије за целокупно ангажовано особље које ради са одређеном групом пацијената под вођством искуснијег лекара/начелника одељења са циљем размене искустава везаних за проблеме у раду са пацијентима и спречавање синдрома изгарања.

Посебно ће увести могућности за едукацију и подршку ван институције као што су индивидуалне супервизије, студијске посете и слично. Болница ће подстицати сарадњу са независним телима, истрживачима и едукативним установама.

Приликом пријема пацијанта на лечење у Болницу на основу сопствене сагласности, изјава пацијента о сагласности мора бити дата у присуству два сведока, уз уношење података о њиховом идентитету.

Када постоје разлози за сумњу у релевантност воље пацијента због његове неспособности за нормално расуђивање, Болница га неће задржавати на лечењу на основу његове изјаве о сагласности за пријем у болницу, већ ће га задржати због природе болести, а у складу са прописима који уређују смештање и задржавање душевно оболелих лица без њихове сагласности.

Болница неће задржавати на лечењу пацијента на основу изјаве његовог привременог староца о сагласности за пријем у болницу.

Болница ће приликом пријема пацијената на основу њихове сагласности, прибавити њихову сагласност и на предложеној медицинској мери (на лечење) и сагласност на смештање у болницу (на хоспитализацију).

Болница ће пацијентима благовремено уручавати решења о смештању и задржавању, достављена од стране суда, на који начин ће им омогућити остваривање права на делотворни правни лек.

Лекари запослени у Болници неће поступати у својству вештака пред судом у ванпарничним поступцима у којима је Болница странка у својству предлагача.

У Болници физичко спутавање - фиксација неће се вршити везивањем само једног екстремитета.

Болница уредно водити посебну књигу - евиденцију фиксација пацијената, у којој ће, у посебној рубрици уписивати тачно време почетка фиксације, и то одмах по фиксирању, као и у посебној рубрици тачно време окончања фиксације, и то одмах по престанку фиксирања, разлоге за прибегивање тој мери, име лекара који је наредио или одобрио меру, опис свих евентуалних повреда пацијента или особља, као и остале релевантне околности случаја.

Болница ће сачинити писане информаторе (брошуре) о начину поступања у Болници и пацијентовим правима, које ће одмах по пријему на лечење у Болницу уручавати пацијентима и њиховим породицама и/или старатељима.

Сваком пацијенту који није у стању да разуме брошуру на прикладан начин ће се пружити помоћ ради њеног схватања у границама постојећих интелектуалних моћи пацијента.

Болница ће спровести активности усмерене ка информисању пацијената о њиховим правима, као и њиховом охрабривању да када су незадовољни пруженом здравственом заштитом и третманом подносе приговоре Заштитнику права пацијената, као и да, када имају потребу, захтевају пружање правне помоћи.

У Болници ће се у посебним књигама евидентирати обављање напред наведених активности. О поднетим приговорима сачињаваће се периодични извештаји.

Садржај индивидуалних планова лечења пацијената у Болници ће се употпунити свим неопходним програмима психосоцијалне рехабилитације, између осталог и у погледу окупационе (радне) терапије, групне терапије, индивидуалне психотерапије, активностима у области драме, музике, спорта и сличног.

У сачињавању планова лечења укључени ће бити едуковани стручњаци различитих профила и сами пацијенти.

Индивидуални планови треба да укључе и план подршке након отпуста. Исти се у писменом облику требају прилагати у сваки здравствени картон. и спроводе га едуковани стручњаци различитих профила и у чију израду и евалуацију су активно укључени и сами пацијенти. Индивидуални планови треба да укључе и план подршке након отпуста.

Болница ће без одлагања сачинити анализу постојећих потреба за одговарајућим службама за заштиту менталног здравља у заједници које могу да преузму бригу о пацијентима по отпуштању са лечења, а за подручје области коју Болница покрива. Болница ће анализу доставити Министарству здравља.

Болница ће без одлагања створити услове за укључивање што већег броја пацијената у различите модалитете индивидуалне и групне психотерапије.

Болница ће израдити програм едукације средњег медицинског кадра преко утврђења потреба, плана сарадње са едукативним установама и организацијама и увођења процедура за надгледање организације тренинга и евалуацију постигнутих резултата преко својих већ постојећих тела.

Болница ће разрадити доступне и прилагођене рехабилитационе психо-социјалне активности за пацијенте болнице и укључити све пацијенте у програме психо-социјалне рехабилитације у складу са њиховим потребама, прилагођено њиховим могућностима.

Болница ће сачинити анализу потребног броја стручњака за рад на пословима психо-социјалне рехабилитације и/или обучити психијатријске сестре и техничаре у стицању знања и развоју вештина потребних за успешну рехабилитацију особа које су тренутно готово искључиво третиране фармаколошки. Болница ће напред описану анализу доставити Министарству здравља.

Болница ће унапредити рехабилитационе психо-социјалне културне, забавне и спортске активности за пацијенте. Болница ће учинити напоре да се укључи велика већина пацијената у наведене програме, у складу са њиховим потребама, прилагођено њиховим могућностима.

Болница ће у што краћем року на организован начин укључити пацијенте у доношење важних одлука релевантних за њихов боравак и лечење у Болници.

Болница ће организовати информативне сесије за пацијенте и за запослене и пружити техничку подршку у организовању и спровођењу избора и рада Савета пацијената.

Препоруке центру за азил

Центар за азил у Боговаћи⁴⁴:

Комесаријат за избеглице ће без одлагања сачинити нацрт Правилника о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места (подобног за спровођење свих предвиђених радних активности Центра) и доставити га надлежном органу на усвајање.

По усвајању Правилника о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места, потребно је без одлагања извршити поуну свих радних места.

Центар за азил у Боговаћи ће, у сарадњи са Комесаријатом за избеглице, без одлагања обезбедити адекватне смештајне и друге животне услове свим тражиоцима азила који су се пријавили за смештај у Центру.

У Центру за азил у Боговаћи прекинуће се са праксом „чувања“ собе/кревета за тражиоце азила који су отишли на пријављено одсуство у трајању од неколико дана.

Коришћење упражњених соба/кревета ослобођених од стране тражиоца азила који су отишли на пријављено одсуство уступиће се тражиоцима азила који су на листи чекања на смештај.

Тражиоцима азила који се врате у Центар након пријављеног одсуства биће омогућен смештај у Центар у складу са расположивим смештајним капацитетом центра и постојећом листом чекања на смештај.

Службена лица Центра за азил у Боговаћи неће задржавати / одузимати од тражилаца азила оригиналне примерке потврде о израженој намери да траже азил издате од стране Министарства унутрашњих послова.

Службена лица Центра за азил у Боговаћи обезбедиће услове за обављање лекарских прегледа и пружање неопходне здравствене заштите свим тражиоцима азила који су се пријавили за смештај, посвећујући посебну пажњу здравственој заштити деце.

Центар за азил у Боговаћи ће Комесаријату за избеглице достављати дневне извештаје о броју тражилаца азила који су приступили ради смештаја у Центар, а којима то евентуално није омогућено из разлога непостојања слободних капацита.

У Центру за азил у Боговаћи формираће се књига евиденција ванредних догађаја која ће садржати основне податке о догађају (датум и час, опис, учесници, последице...), као и о предузетим мерама тим поводом.

Центар за азил ће достављати Комесаријату за избеглице дневни извештај о ванредним догађајима.